

Besti rahwa

Kasuline Kalender

Wiljandis Karow'i, Tallinnas Kluge & Ströhm'i, Wassermann'i, Bödler'i ja Raftal'i, Rakweres Kuha'i, Väides Seidelberg'i, Lihulas Büttner'i, Põltsamal Leihberg'i, Võrus Bielrose, Valgas Rudolff'i, Peeterburgis Seelandt'i, Kuressaares Th. Lange ja A. Sepp'i, Pärnus Jakoby & Co. ja Treusfeldt'i juures saada.

Kõikjal Tartus. H. Laakmann'i juures.

Cesti rahwa
Kasuline Kalender
1885

aasta tarwis pärast meie Jhesanda Jeesuse Kristuse sündimist

Sel aastal on 365 päewa.

Jumalalt tuleb uuelgi aastal jõud
Maha maad uueste ehtma;
Pane, oh Wägede-Looja, lehtma
Pund ja maad ja keela, et põud
Kurja ei tee ning nälg
Inimese sugu ei mata.
Hoia meist katku jälg.
Ära, oh ära päikese sooja meilt kata.
Ahelasse õeluse sugu heida,
Oma palet meilt ära peida.

Tortus.

Trükitud H. Laalman'n'i kulu ja kirjadega.

Märfide seletus.

- Noor-fuu. ● Esimene weerand.
 ● Täis-fuu. ● Wiimne weerand.

p. püha. — hom. hommikul. — e. l. enne lõunat. —
 m. ja ' minut. — p. pärast ehk päew. — õht. õhtul. —
 p. l. pärast lõunat. — k. kell. — t. tund.

Päewa- ja fuu-warjutused.

Aastal 1885 saavad kaks päewa ja kaks fuuwarjutust
 olema, nimelt:

Esimene ringwormiline päewa warjutus on 4. Märtsil, mis
 Tartus näha ei ole.

Esimene fuu warjutus on 18. Märtsil, mis Tartus osalt näha
 on; selle warjutuse lõpetus on 18. Märtsil kell 8 51 m.

Teine täieline päewa warjutus on 27. Augustil, mis Tartus
 näha ei ole.

Teine fuu warjutus on 12. Septembril, mis Tartus näha
 ei ole.

Aasta jagude muutmised.

- 1) Kewade alustab 8. Märtsil kellu 10 hom.
- 2) Suwi alustab 9. Juunil kellu 7 hom.
- 3) Sügise alustab 10. Septembril kellu 9 p. lõun.
- 4) Talw alustab 9. Deetsembril kellu 3 p. lõun.

Sündinud asjade aja-arw.

Maa-ilma loomisest arwatakse	5834	aast.
Kristuse sündimisest	1885	—
Tartu ehitamisest	855	—
Tallinna ehitamisest	666	—
Raamatu-trükkimise üleswõtmisest	445	—
Lutheruse õige usu üleswõtmisest	368	—
Peterburi linna ehitamisest	182	—
Wene riigi walitsuse alustusest meie maal ...	175	—
Suure kooli alustusest Tartus	83	—
Rõuge-panemise hakatusest	82	—
Prantsuse Wene maale tulemisest ja Moskwa linna põlemisest	73	—
Meie K. H. Aleksandri III. walitsuse hakatusest	5	—

Sel aastal näitab tunnipakk.

1. Jaanuaril 9 minutit tunnikellast ette.
1. Weebruari 14 min. — —
1. Märtsil 10 minutit — —
1. Aprillis tunnikellaga ühte.
1. Mail 4 minutit tunnikellast tagasi.
1. Juunil tunnikellaga ühte.
1. Juulil 5 minutit tunnikellast ette.
1. Augustil 5 minutit — —
1. Septembril 4 minutit tunnikellast tagasi.
1. Oktoobril 14 minutit — —
1. Nowembril 16 min. — —
1. Deetsembril 6 min. — —

Kaks ristikest (**) nädala päewa arwu-numbri ees
 tähendawad, et on kiriku ehk kroonu-päha, mis kirikus
 pühitsetakse; üks ainus (*) tähendab, et on mälestuse p.,
 mis kirikus ei pühitseta, aga mil kohut ja kooli ei peeta.

Mita Sumal.

Januar.

Uueks aastaks elu teele
Soovin õnne südamest.
Balgustab meil Jsa meele,
Annab leiva-palust,
Siis me teeme rõõmsast tööd,
Mureta meil päewad, ööd.

Sel kuul on

31 päewa.

Nääri-kuu.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
------------------------------	--------	---------------------------

Nääri p. Kristuse ümberlõikamisest. Euul. 2, 21.

**1 Teisip.	Nääri päew.	
2 Keisnäd.	Abel, Set	Paras külm.
3 Neljap.	Enof	
4 Reede	Metusala	● 10, 24' e. l.
5 Laup.	Simeon	

Kolme Kuu. p. Largad hommiku maalt. Mat. 2, 1-12.

**6 Pühap.	3 Kuninga p.	
7 Esmasp.	Melchior	Pilwine ilm
8 Teisip.	Errart	ja
9 Keisnäd.	Kaspar	tuuled.
10 Neljap.	Paawli päew.	
11 Reede	Higinus	
12 Laup.	Rein	● 3, 13' e. l.

Püh. p. 3. Kuu. p. — 12 aastane Jeesus templis. Euul. 2, 41-52

13 Pühap.	Hilarius	
14 Esmasp.	Robert	Lumesadu.

15 Teisip.	Felix	
16 Keisnäd.	Gromann	Pehmed ja
17 Neljap.	Eönise päew.	
18 Reede	Efram	● 6, 6' p. l.
19 Laup.	Saara	

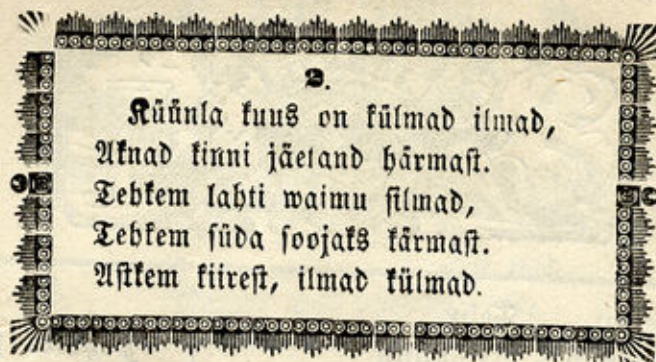
9. p. e. Krist. ülest. p. — Eõõtegiad wiinamäel. Mat. 20, 1-16.

20 Pühap.	Fab. Sebast.	lumesadused
21 Esmasp.	Agnes	päewad.
22 Teisip.	Vincent	
23 Keisnäd.	Emerentia	Selge ilm.
24 Neljap.	Timotheus	
25 Reede	Paawli ümb.	● 12, 25' e. l.
26 Laup.	Hans	

8. p. e. Krist. ülest. p. — Külwajast. Euul. 8, 4-15

27 Pühap.	Chrysostomus	Selge taewas
28 Esmasp.	Kaarel	ja
29 Teisip.	Samuel	
30 Keisnäd.	Ludovica	kaunis ilm.
31 Neljap.	Polykarpus	

1 Januaril tõuseb päike: t. 8, 41 m., läh. alla: t. 3, 36 m.
11 — — — — — 8, 27 — — — — — 3, 58 —
21 — — — — — 8, 7 — — — — — 4, 22 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Reede	Brigita	Tuislab.
*2 Laup.	Küünlap. Maarja päew	
Paastu Pühap. — Kristuse kannatamisest.		
3 Pühap.	Hanna	Euuk. 18, 31—43.
4 Esmasp.	Weronika	● 4, 9' homm.
5 Teisip.	Wastla päew	Tuulsed
6 Keisn.	Tuha päew.	ja
7 Neljap.	Rikard	lumefadused päewad.
8 Reede.	Salomon	
9 Laup.	Apollonius	

1. Pühap. paastus. — Kristust kiusatakse. Mat. 4, 1—11.		
10 Pühap.	Paulina	12, 18' p. l.
11 Esmasp.	Euphrosyna	
12 Teisip.	Karolina	Laewas hakkab (1. Kwatember, seletama.
13 Keisnäd.	Walwe päew	
14 Neljap.	Walentin	

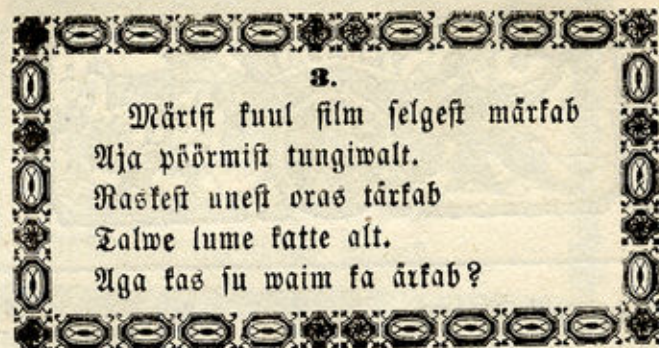

15 Reede	Israël	Külmetab.
16 Laup.	Tuula	

2. Pühap. paastus. — Kananea-maz naene. Mat. 15, 21—28.		
17 Pühap.	Constantia	☾ 5, 47' homm.
18 Esmasp.	Confordia	
19 Teisip.	Susanna	Paras
20 Keisnäd.	Eucharis	
21 Neljap.	Ellu	talwine ilm.
22 Reede	Peetri p.	
23 Laup.	Jobst	

3. P. paastus. Kristus ajab kurja waimu wälja. Euuk. 11, 14—28.		
24 Pühap.	Madise p.	☾ 8, 41' õhtu.
25 Esmasp.	Wiktor	
**26 Teisip.	Restor Keisri h. sünd. p.	Pehme tuul ja tuifune ilm.
27 Keisnäd.	Claudius	
28 Neljap.	Justus	

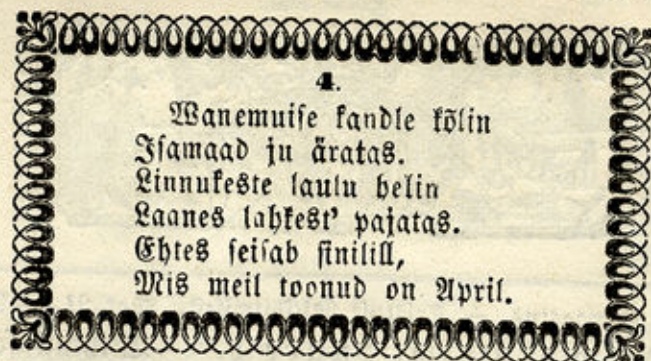
1	Febbruaril tõuseb päike: E. 7, 41 m., läh. alla: E. 4, 49 m
11	— — — — 7, 17 — — — 5, 13 —
21	— — — — 6, 48 — — — 5, 38 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Reede	Albinus	Sula ilm
**2 Laupäew	Lowisa Reisri h. trooni pär. päew	ja
4. p. paastus.	Kristus sündis 5000 meest.	Joann. 6, 1—15
3 Pühap.	Kunifunda	päewa paiste.
4 Esmasp.	Adrian	● 7, 24' õhtu.
5 Teisip.	Meta	Pehme tuul.
6 Keisnäd.	Gotwrid	Kew. h. f. 10 hom.
7 Neljap.	Perpetua	Sula.
8 Reede	Euprian	
9 Laup.	Prudentius	
5. p. paastus.	Jeesust wisatakse liiwidega.	Joan. 8, 46—59.
10 Pühap.	Jenni	Wäiklik pilwine
11 Esmasp.	Konstantin	● 7, 10' õhtu.
12 Teisip.	Gregor	ilm ja pak
13 Keisnäd.	Ernst	lumefadu.
14 Neljap.	Mathilde	Segane.
15 Reede	Eugus	
16 Laupäew	Gabriel	

6. p. paastus.	Kristuse sisesõitmisest.	Mat. 21, 1—9.
17 Pühap.	Palmi puude p.	Wihma sadu.
18 Esmasp.	Patricius	● 6, 27' p. l.
19 Teisip.	Joosep	Selge.
20 Keisn.	Rupert	
**21 Neljap.	Suur Neljap.	Külmetab.
**22 Reede	Suur Reede	
23 Laup.	Theophil	
Eihawõtte püha.	Kristuse ülestõusmisest.	Mark. 16, 1—8.
**24 Pühap.	1. Eihawõtte p.	Pilwine
**25 Esmasp.	2. Eihawõtte p.	● 4, 30' p. l.
*26 Teisip.	Maanuel	heitlik ilm.
*27 Keisnäd.	Gustav	
*28 Neljap.	Gideon	
*29 Reede	Wilipina	Sahe tuul.
*30 Laup.	Adonis	
1. p. p. ülest. p.	Kinnipandud uksest.	Joann. 20, 19—31.
31 Pühap.	Toots	Sula.
1 Märzil tõuseb päike: l. 6, 25 m., lüh. öö: l. 5, 56 m.		
11. — — — — 5, 57 — — — — 6, 18 —		
21. — — — — 5, 28 — — — — 6, 41 —		

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Esmasp.	Teodora	Pilwine. ● 7, 38' hom.
2 Teisip.	Theodosia	
3 Keisnäd.	Ferdinand	
4 Neljap.	Ambrosius	
5 Reede	Maksim	
6 Laup.	Eölestin	

2. p. p. ülest. p. — Hea tarjane. Joann. 10, 11—16.

7 Pühap.	Aaron	Selge.
8 Esmasp.	Liborius	
9 Teisip.	Pogislaus	
10 Keisnäd.	Esefiel	● 1, 7' hom.
11 Neljap.	Hermann	
12 Reede	Julius	Pehmed ilmad.
13 Laup.	Iustinus	

3. p. p. ülest. p. — üüritse aja pärast. Joann. 16, 16—23.

1 Pühap.	Tiburtis	Udune.
----------	----------	--------

15 Esmasp.	Obadiah	Soo ilm. ● 8, 1' hom.
16 Teisip.	Karistus	
17 Keisnäd.	Ruudolhw	
18 Neljap.	Valerian	Tuuline.
19 Reede	Simon	
20 Laup.	Sulpitius	

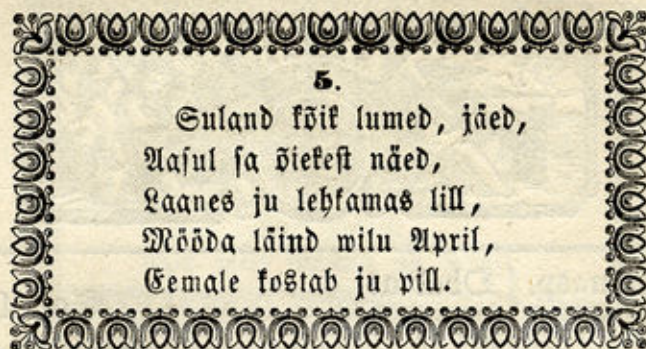
4. p. p. ülest. p. — Kristuse araminemiseft. Joann. 16, 5—15.

21 Pühap.	Siim	Pilwine.
22 Esmasp.	Cajus	
23 Teisip.	Jüri päew	
24 Keisnäd.	Albert	● 10, 30' e. l.
25 Neljap.	Markuse päew	
26 Reede	Esefias	
27 Laup.	Anastasiu	

5. p. p. ülest. p. — Sigest palumiseft. Joann. 16, 23—30.

28 Pühap.	Theresia	Selge ilm.
29 Esmasp.	Raimund	
30 Teisip.	Grastus	

1. Aprillil tõuseb päike: k.	4, 57 m.,	läh. alla: k. 7, 5 m.
11. — — —	4, 29 —	— 7, 28 —
21. — — —	4, 5 —	— , 51 —

5.

Suland kõik lumed, jäed,
 Nasul ja diekest näed,
 Laanes ju lehfamas lill,
 Mõdda laind wilu April,
 Gemale kostab ju pill.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Kestnäd.	Wolbri päew	Hea ilm.
2 Neljap.	Taewa minem.	● 5, 5' p. l.
3 Reede	† leidmise p.	Pilwine.
4 Laup.	Lorentina	

p. p. ülest. p. — Koemustaja. Joann. 15, 26, 27, 16, 1—4.

5 Pühap.	Gottward		
**6 Esmasp.	Diitrik	Trooni pär. sünd. p.	7. kühwi nädal.
7 Teisip.	Zetta		
8 Kestnäd.	Stanislaus		ilmad.
9 Neljap.	Rigula päew		● 7, 32' hom.
10 Reede	Kordian		
11 Laup.	Pankratius		müristamine.

Neli pühi. — Pühast Waimust. Joann. 14, 23—31.

**12 Pühap.	Neli Pühi	6. kühwi	Pilwine
**13 Esmasp.	Teine Püha		ja soe.
14 Teisip.	Kristjan		

**15 Kestnäd.	Sophia	Reistri Herr troonimise p.	nädal.	(2. Kwatember.) ● 10, 18' õht. Selged ilmad.
16 Neljap.	Peep			
17 Reede	Herbert			
18 Laup.	Cerif			

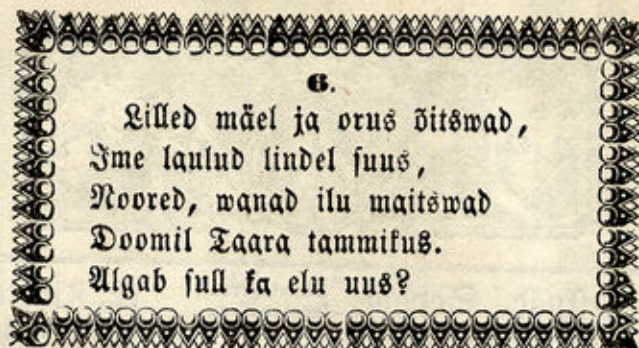
Kolmainu Surala p. — Jeesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1—15.

19 Pühap.	Philipp		5. kühwi nädal.	Soojad päewad ja Wihmasadu.
20 Esmasp.	Florian			
21 Teisip.	Triinu			
22 Kestnäd.	Mili			
23 Neljap.	Leontine			
24 Reede	Esther			
25 Laup.	Urbani päew.			● 1, 52' hom.

1. p. p. 3. a. J. p. — Riikas mees ja Laatsarus. Luut. 16, 19—31.

26 Pühap.	Eduard		4. kühwi näd.	Heitlikud tuulised ilmad.
27 Esmasp.	Ludolph			
28 Teisip.	Willem			
29 Kestnäd.	Maksimilian			
30 Neljap.	Wigand			
31 Reede	Wlode			

1. Mail tõuseb päike: E. 3, 41 m., läh. alla: E. 8, 13 m.
 11. — — — — — 3, 21 — — — — — 8, 33 —
 21. — — — — — 3, 6 — — — — — 8, 50 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimeb.	Kuu ja ilma muutused.
------------------------------	--------	--------------------------

1 Laup. | Emilia | ● 12, 29' hom.

2. p. p. 3. a. J. p. — Suurest õhtu söömaajast. Kuuk. 14, 16—24

2 Pühap.	Emma	3. lühiv nädal.	Heitlikud
3 Esmasp.	Eisu		
4 Teisp.	Friderika		ilmad.
5 Keisnäd.	Bonifacius		
6 Neljap.	Artus		
7 Reede	Eukretsia		
8 Laup.	Medardus		
			● 3, 36' p. l. Pilwine.

3. p. p. 3. a. J. p. — Arakadunud lambast. Kuuk. 15, 1—10.

9 Pühap.	Bertram	2. lühiv nädal.	Suw. h. t. 7 hom.
10 Esmasp.	Flavius		
11 Teisp.	Barnabas		Müristab.
12 Keisnäd.	Eiina		
13 Neljap.	Tobias		
14 Reede	Setloff		
			Wihmased ilmad.

15 Laup. | Wiidu | ● 1, 5' p.

4. p. p. 3. a. J. p. — Olge armulised. Kuuk. 6, 36—42.

16 Pühap.	Justina	1. lühiv nädal.	Pääwa paiste
17 Esmasp.	Rikander		
18 Teisp.	Homer		ja tuul.
19 Keisnäd.	Kert		
20 Neljap.	Florian		
21 Reede	Rahel		
22 Laup.	Eit		

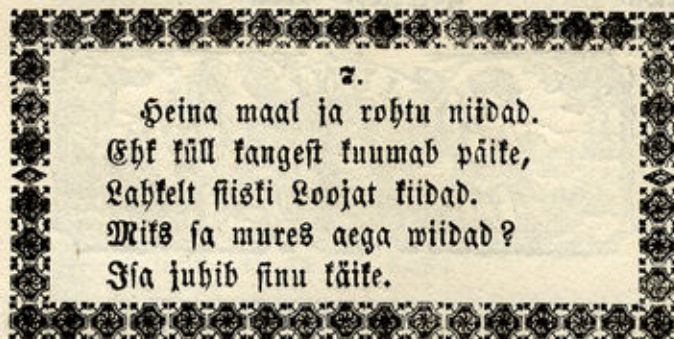
5. p. p. 3. a. J. p. — Rohkest kala-saagist. Kuuk. 5, 1—11.

23 Pühap.	Basilius	● 2, 13' p. l.	Wagane ilm.
**24 Esmasp.	Jaani päew		
25 Teisp.	Wiiu	Pilwine.	
26 Keisnäd.	Jeremias		
27 Neljap.	7 magaja päew	Kaunis soe.	
28 Reede	Josua		
*29 Laup.	Peetri Paawl. päew		

6. p. p. 3. a. J. p. — Wariseride õigusest. Mat. 5, 20—26.

30 Pühap. | Paawli mälet. päew | ● 7, 3' e. l.

1. Juunil tõuseb päike: t. 2, 57 m., läh. alla: t. 9, 3 m.					
11. — — — — — 2, 56 — — — — 9, 7 —					
21. — — — — — 3, 2 — — — — 9, 4 —					

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Esmasp.	Theobald	Soojad ja vihmased ilmad.
2 Teisip.	Heina, Maarja p.	
3 Keisnäd.	Kornelius	
4 Neljap.	Ulrik	
5 Reede	Anselm	
6 Laup.	Hektor	
7. p. p. 3. a. J. p. — 4000 mehe sündmisest. — Mark. 8, 1—9.		
7 Pühap.	Demetrius	2, 7' hom.
8 Esmasp.	Kilian	Pilwine.
9 Teisip.	Kirillus	
10 Keisnäd.	7 wennaste päew	
11 Neljap.	Emmeline	
12 Reede	Hindrik	
13 Laup.	Mareti päew	Sahe tuul.

4, 10' hom.

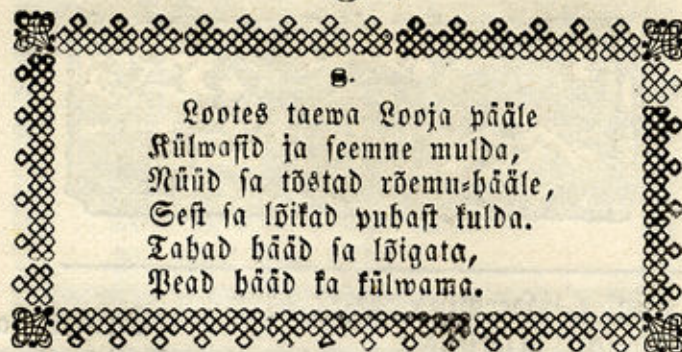

16	Teisip.	Hermina	Selged ja soojad ilmad. Müristab.
17	Keisnäd.	Aleksius	
18	Neljap.	Rosina	
19	Reede	Haraldus	
20	Laup.	Elias	
9. p. p. 3. a. J. p. — ülekohtusest majapidajast. Luuk. 16, 1—9.			
21	Pühap.	Daniel	Wihmasadu.
**22	Esmasp.	Maria Mg. p. Keiserin. nime p.	☾ 11, 42' öht.
23	Teisip.	Adelheid	Segane.
24	Keisnäd.	Christina	
25	Neljap.	Jakobi päew	
26	Reede	Anna	
27	Laup.	Martha	
10. p. p. 3. a. J. p. — Jerusalemma ärarütmisest. Luuk. 19, 41—48.			
28	Pühap.	Pantalon	Soe ja ilus.
29	Esmasp.	Olewi päew	● 2, 1' p. l.
30	Teisip.	Rosalie	Ilusad
31	Keisnäd.	Christfried	ilmad.

1. Juulil tõuseb päike: l. 3, 15 m., läh. alla: l. 8, 53 m.
 11. — — — — — 3, 33 — — — — — 8, 37 —
 21. — — — — — 3, 50 — — — — — 8, 17 —

August.

Sel kuul on

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Neljap.	Peetri wang. ol.	Tuul.
2 Reede	Hannibal	
3 Laup.	August	

11. p. p. 3. a. J. p. — Wariserist ja tõlnerist. Luul. 18, 9—14.

4 Pühap.	Dominicus	3, 34, p. l.
5 Esmasp.	Dswald	
*6 Teisip.	Krist. äraselet. p.	
7 Keisnäd.	Tõnu	Pilwine.
8 Neljap.	Gottlieb	
9 Reede	Romanus	
10 Laup.	Lauritsa p.	Wihmasadu.

12. p. p. 3. a. J. p. — Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

11 Pühap.	Olga	Segased ilmad.
12 Esmasp.	Klara	
13 Teisip.	Made	
14 Keisnäd.	Eusebius	7, 12' õhtu.
15 Neljap.	Ruk. Maar. p.	

31 päewa.

Lõikuse-kuu.

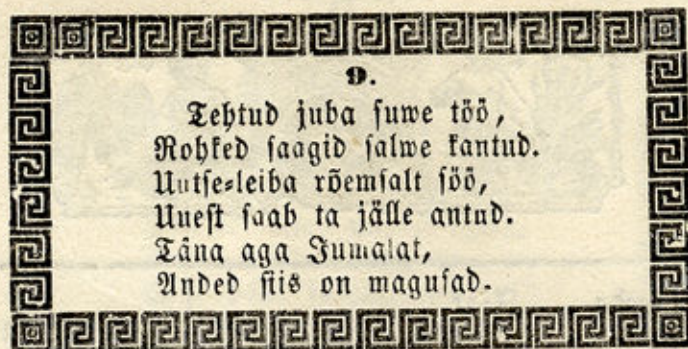

16 Reede	Isak	Wilu tuul.
17 Laup.	Henning	
13. p. p. 3. a. J. p. — Preester ja Saamaria-meis. Luul. 10, 23—37.		
18 Pühap.	Helena	Soemad
19 Esmasp.	Seebald	ja wihmasemad
20 Teisip.	Bernhard	
21 Keisnäd.	Rut	☾ 7, 2' homm.
22 Neljap.	Wilibert	
23 Reede	Sakarias	ilmad.
24 Laup.	Pärtli päew	

14. p. p. 3. a. J. p. — Kümnest pidalitõbbisest. Luul. 17, 11—19.

25 Pühap.	Ludwig	Selge.
26 Esmasp.	Natalie	
27 Teisip.	Sephart	
28 Keisnäd.	Auguste	10, 30' õht.
*29 Neljap.	Taani pea mah. p.	
**30 Reede	Aleksander Keisri h. n. p.	
31 Laup.	Rebekka	Päewa paiste.

1. Augustil tõuseb päike: l. 4, 18 m. läh. alla: l. 7, 58 m.	
11. — — — — 4, 40 — — — — 7, 24 —	
21. — — — — 4, 54 — — — — 6 56 —	

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
------------------------------	--------	---------------------------

15. p. p. 3. a. J. p. — Mammonast Mat. 6, 24-34.		
1 Pühap.	Ekidius	Pilwine.
2 Esmasp.	Elisa	
3 Teisip.	Bertha	8, 2' hom.
4 Keisnäd.	Neus	
5 Kolmap.	Nathanael	Jahe tuul.
6 Reede	Magnus	
7 Laup.	Regina	

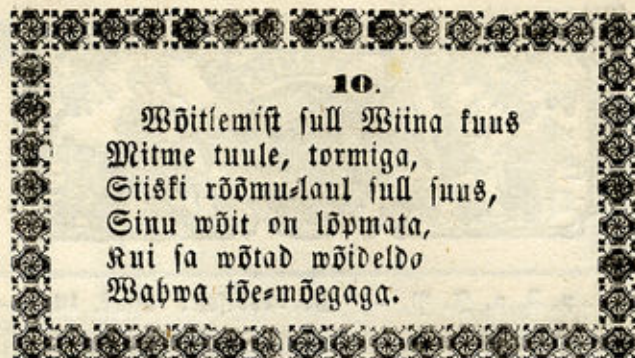
16. p. p. 3. a. J. p. — Raini-linna surnust. Luuk. 7, 11-17.		
*8 Pühap.	Maria sündim. p.	Wilu wiim
9 Esmasp.	Bruno	Süg. h. f. 9 p. l.
10 Teisip.	Albertine	
11 Keisnäd.	Gerard	9, 42' e. l.
12 Kolmap.	Cyrus	
13 Reede	Amatus	felged ilmad.
*14 Laup.	Risti ülend. p.	

17. p. p. 3. a. J. p. — Wee-tõbiseft. Luuk. 14, 1-11.		
15 Pühap.	Nikodemus	Jahedad ilmad.
16 Esmasp.	Jakobina	
17 Teisip.	Lambertus	(3. Kwatember.)
18 Keisnäd.	Lõnts	
19 Kolmap.	Tints	1, 16' p. l.
20 Reede	Jaana	
21 Laup.	Mattheuse päew	Wilu tuul.

18. p. p. 3. a. J. p. — Suuremast täst. Mat. 22, 34-46.		
22 Pühap.	Moris	Selged
23 Esmasp.	Hosea	ilmad.
24 Teisip.	Joann. saamise p.	
25 Keisnäd.	Kleophas	9, 18' e. l.
*26 Kolmap.	Joann. õpet. p.	
27 Reede	Adolf	Heitlik ilm.
28 Laup.	Wenzeslaus	

19. p. p. 3. a. J. p. — Alwatud inimesest. Mat. 9, 1-8.		
*29 Pühap.	Mihkli päew	Wagane ja felge ilm.
30 Esmasp.	Hieronymus	

1. Septembril tõuseb päike: 5, 26 m., läh. alla: 6, 25 m.		
11. — — — —	5, 48 — — — —	5, 56 — —
21. — — — —	6, 10 — — — —	5, 28 — —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
---------------------------	--------	------------------------

1 Teisip.	Maarja t. ja eesp.	Wihmasadu. ☾ 3, 8' homm.
2 Keisnäd.	Wolrat	
3 Neljap.	Simson	
4 Reede	Prants	
5 Laup.	Amalie	

20. p. p. 3. a. J. p. — Pulma riidest. Mat. 22, 1—14.

** 6 Pühap.	Lõikuse Püha.	Pilwine. Wihmasadu. ☾ 11, 10' õht.
7 Esmasp.	Maali	
8 Teisip.	Samuela	
9 Keisnäd.	Jaak	
10 Neljap.	Urvid, Mai	
11 Reede	Burghard	
12 Laup.	Walfried	

21. p. p. 3. a. J. p. — Kuninga-mehe pojast. Joann. 4, 47—54.

13 Pühap.	Angelus	Udune.
14 Esmasp.	Kai	
15 Teisip.	Hedwig	

16 Keisnäd.	Thekla	Selge taewas. ☾ 7, 45' õhtu.
17 Neljap.	Florentin	
18 Reede	Luukase pääw	
19 Laup.	Luutsius	

22. p. p. 3. a. J. p. — Kawalast sulasest. Mat. 18, 23—35.

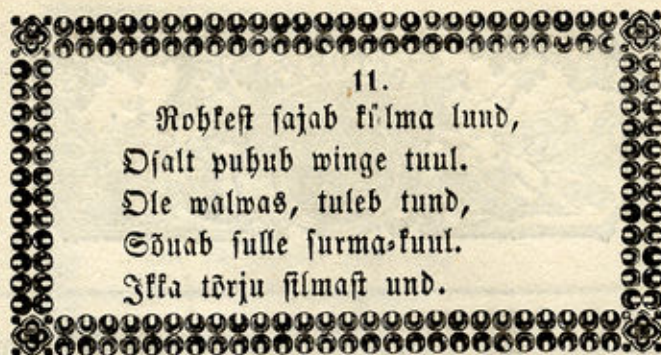
** 20 Pühap.	Lutheruse õige usu üleswõtm. püha.	Külmad ilmad. Selge. ☾ 10, 50' õht.
21 Esmasp.	Ursal	
* 22 Teisip.	Kaasani p. Maarja p.	
23 Keisnäd.	Severin	
24 Neljap.	Hortensia	
25 Reede	Crispin	
26 Laup.	Umandus	

23. p. p. 3. a. J. p. — Kohtu rahast. Mat. 22, 15—22.

27 Pühap.	Capitolin	Pilwefed ja wihmasfed ilmad.
28 Esmasp.	Simon Juudas	
29 Teisip.	Hels	
30 Keisnäd.	Abalon	
31 Neljap.	Wolfgang	

1. Oktobril tõise päike: t. 6, 32 m. lüh. alla: t. 5, 0 m.

11. — — — 6, 55 — — — 4, 33 —
21. — — — 7 19 — — — 4, 8 —

11.

Rohkest sajab k ilma lund,
Dsalt puhub winge tuul.
Die walwas, tuleb tund,
Eduab sulle surma-kuul.
Jlka tõrju silmast und.

16 Laup.

Ottomar

Lumesadu.

26. p. p. 3. a. J. P. — Wilmine kohtupäew. Matt. 25, 31—46.

17 Pühap.

Hugo

☾ 3, 44' homm.

18 Esmasp.

Esra

19 Teisip.

Elisabet

Külma

20 Keisnäd.

Amos

*21 Neljap.

Maria ohw. päew

ilmad.

22 Reede

Kristina

23 Laup.

Eleonore

27. p. p. 3. a. J. P. — Kümnest neitsist. Matt. 25, 1—13.

**24 Pühap.

Surante püha

☾ 3, 4' p. l.

25 Esmasp.

Katrina päew

26 Teisip.

Konrad

Lähäb

27 Keisnäd.

Paabu

külmemaiks.

28 Neljap.

Günther

Lume sadu.

29 Reede

Ewart

30 Laup.

Andrese päew

1. Novembril tõuseb päike: k. 7, 46 m., läh. alla: k. 3, 43 m.

11. — — — — 8, 8 — — — — 3, 24 —

21. — — — — 8, 28 — — — — 3, 11 —

Nädalad ja nädala päewad. Nimeb. Kuu ja ilma muutmised.

1 Reede

Pühade päew

Külma

2 Laup.

Hingede päew

☾ 11, 47' õhtu.

24. p. p. 3. a. J. P. — Päämehe tütar n. weritõb. naene. Mat. 9, 18—26.

3 Pühap.

Thileman

ja

4 Esmasp.

Otto

lume sadu.

5 Teisip.

Lotta

6 Keisnäd.

Leonhard

Udused ilmad.

7 Neljap.

Enno

8 Reede

Alexandra

Külmetab.

9 Laup.

Theodor

25. p. p. 3. a. J. P. — Jerusalema ärarikmissest. Matt. 24, 15—28.

10 Pühap.

Martin Luther

☾ 11, 26' e. l.

11 Esmasp.

Martin piiskop

12 Teisip.

Joona

Kanged tuuled.

13 Keisnäd.

Eugen

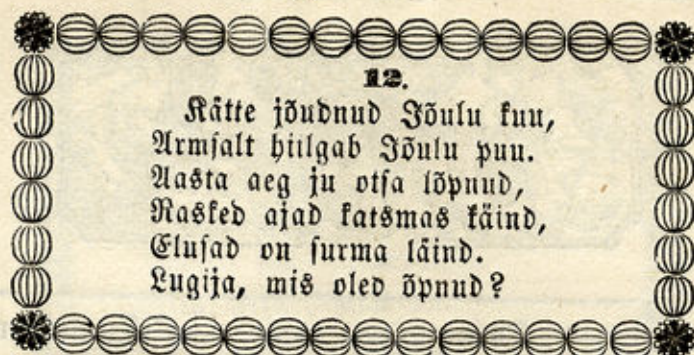
**14 Neljap.

Widrik, Ap. Keiserinna sünd. p.

Selge,

15 Reede

Leopold

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
------------------------------	--------	---------------------------

1. Kristuse tulem. P. — Kristuse sisseõitmisest. Mat. 21, 1—9.

1 Pühap.	Arnold	Pilwine
2 Esmasp.	Käršna	8, 9' õhtu.
3 Teisip.	Kola	ja lumefadu.
4 Keisnäd.	Barba	
5 Neljap.	Sabina	Luislab.
**6 Reede	Rigula p. Troonipärija nimepäew.	
7 Laup.	Antonia	Paras talwine

2. Kr. tulem. P. — Wiimse pööwa tähe'edest. Luul. 21, 25—36.

8 Pühap.	Maria saam. p.	ilm.
9 Esmasp.	Zuhum	Talw h. f. 3 p. l.
10 Teisip.	Judit	10, 46' õht.
11 Keisnäd.	Woldemar	Külmetab.
12 Neljap.	Tiili	
13 Reede	Lucia	Lumefadu.
14 Laup.	Rikafius	

3. Kristuse tulem. P. — Joannes wangi-tornis. Mat. 11, 2—10.

15 Pühap.	Johanna	Selge taewas
16 Esmasp.	Albina	2, 9' p. l.
17 Teisip.	Hinno	ja kange kül.
18 Keisnäd.	Christoph	(4. Kwatember.)
19 Neljap.	Lot	
20 Reede	Abraham	Lumefadu.
21 Laup.	Tooma päew	

4. Kristuse tulem. P. — Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28

22 Pühap.	Beata	Paras kül.
23 Esmasp.	Lohwer	
24 Teisip.	Adam, Gewa	9, 31' hom.
**25 Keisnäd.	1. Jõulu P.	Hea ilm.
**26 Neljap.	2. Jõulu P.	
*27 Reede	Swang. Joann.	Lumefadu.
28 Laup.	Süüta lastepäew	

Pühap. p. Jõulu p. — Simeon ja Hanna. Luul. 2, 33—40.

29 Pühap.	Noa	Selge.
30 Esmasp.	Laawet	
31 Teisip.	Silwešter	

1. Deetsembril tõuseb päike: k. 8, 44 m., läh. alla: k. 3, 5 m.
11. — — — 8, 51 — — — 3, 7 —
31. — — — 8, 51 — — — 3, 17 —

Troonipääd,

mis kiriku seaduse järel maa, kirikutes tulewad pühitsebada.

- 1) Kuninga kuu 26. päeval. Keisri Majesteedi ja kõige Wene-riigi Walitseja Aleksandri Aleksandrowi witsshi sündimise päew.
- 2) Paastu kuu 2. päeval. Keisri Majest. ja kõige Wene-riigi Walits. Aleksander Aleksandrowitsshi trooni pär. p.
- 3) Lebeluu 6. päeval. Suurwürsti ja Troonipärija Nikolai Aleksandrowitsshi sündimise päew.
- 4) Lehekuu 15. päeval. Mei Keisri Aleksander Aleksandrowitsshi troonimise päew.
- 5) Heinasf. 22. p. Keiserinna Maria Feodorowna nimep.
- 6) Eefuse-kuu 30. päeval. Meie kõrge Keisri Aleksandri Aleksandrowitsshi nime päew.
- 7) Talwe-kuu 14. päeval. Keiserinna Maria Feodorowna sündimis. päew.
- 8) Jõulu-kuu 6. päeval. Suurwürsti ja Troonipärija Nikolai Aleksandrowitsshi nime päew.

Meie suure Wene-Keisri suguwõsa.

Aleksander III. Aleksandrowitsch, kõige Wene riigi Jsewalitseja, Keiser, ja Pohla Kuningas j. n. e. j. n. e., on sündinud 26. Februaril 1845.

Maria Feodorowna, Keiserinna, Daani kuninga tütar, sünd. 14. Nowembril 1847. — Nende lapsed:

1. Nikolai Aleksandrowitsch, Suurwürl ja Wene riigi auujärje pärija, sünd. 6. Mail 1868.
2. Gregor Aleksandrowitsch, Suurw., sünd. 27. Apr. 1871.
3. Kseaija Aleksandrowna, Suurw., s. 25. Märtsil 1875.
4. Michail Aleksandrowitsch, Suurw., sünd. 22. Nov. 1878.
5. Olga Aleksandrowna, Suurw., s. 1. Juunil 1882.

Keisri Herra wennad ja õde, kes õndsa suure

Keisri Aleksandri II. lapsed:

1. Wladimir Aleksandr., Suurwürl, s. 10. Aprillil 1847
Tema abikaas, hertsogina Maria, Suurbertsogi Meklenburg-Schwerini tütar; nende lapsed:

1) Kirill Wladimirowitsch, Suurw., s. 30. Sept. 1876. 2) Boris Wladimirowitsch, s. 12. Nov. 1877. 3) Andreas Wladimirowitsch, s. 2. Mail 1879. 4) Helena Wladimirowna, s. 18. Jan. 1882.

2. Aleksei Aleksandr., Suurwürl, s. 2. Januaril 1850.

3. Maria Aleksandrowna, Suurwürlstina, sünd. 5. Okt. 1853. Poulatatud 11. Jan. 1874 Inglismaa prints Alfred, hertsog von Edinburgiga.

4. Sergei Aleksandrowitsch, Suurwürl, s. 29. Apr. 1857.
Tema abikaasa: Elisabet Mawrikijewna, Suurw. Saksen-Altenburgi Hertsogitütar. Poulat. 15. Aprillil 1884.

5. Pawel Aleksandrowitsch, Suurw. s. 21. Sept 1860.
Õnna kadund suure Keisri Nikolai I. lapsed:

- a) Konstantin Nikolajewitsch, Suurwürl, sündinud 9. Septembril 1827. Tema abikaasa: Aleksandra Jofepowna, Suurwürlstina, Saksen-Altenburgi Hertsogi tütar, sündinud 26. Juunil 1830. Nende lapsed:

1) Nikolai Konstantinowitsch, Suurwürl, sünd. 2. Febr. 1850. 2) Olga Konstantinowna, Suurwürlstina, sünd. 22. Aug. 1851. Poulatatud 15. Oktob. 1867 Kreka-kuningaga. 3) Wera Konstantinowna, Suurwürlstina, sünd. 4. Febr. 1854. 4) Konstantin Konstantinowitsch, Suurwürl, sünd. sel 10. Aug. 1858 Tema abikaasa: Elisabet Feodorowna, Suurwürlst., Hesseni Hertsogi tütar. Poulat. 3. Juunil 1884. 5) Dmitri Konstantinowitsch, Suurwürl, sünd. 1. Juunil 1860. 6) Wjatscheslaw Konstantinowitsch, Suurwürl, sünd. 1. Juulil 1862.

- b) Nikolai Nikolajewitsch, Suurwürl, s. 27. Juul. 1831.
Tema abikaasa: Aleksandra Petrowna, Suurwürlstina, Holstein-Oldenburgi printsi tütar, sünd. 21. Mail 1838.

Nende lapsed: 1) Nikolai Nikolajewitsch, Suurwürl, sünd. 6. Nowembril 1856. 2) Peter Nikolajewitsch, Suurwürl, sündinud 10. Januaril 1864.

- c) Michail Nikolajewitsch, Suurwürl, sünd. 13. Oktob. 1832. Tema abikaasa: Olga Feodorowna, Suurwürlstina, õndsa Badeni Suurbertsogi tütar, sünd. 8. Septembril 1839. — Nende lapsed:

1) Nikolai Michailowitsch, Suurwürl, sündinud 14. Aprillil 1859. 2) Anastasia Michailowna, Suurwürlstina, sündinud 16. Juulil 1860. 3) Michail Michailowitsch, Suurwürl, on sünd. 4. Oktob. 1861. 4) Georg Michailowitsch, Suurw., s. 11. Aug. 1865.

5) Aleksander Michailowitsch, s. 1. Aprillil 1866.

6) Sergei Michailowitsch, Suurw., s. 25. Sept. 1869.

7) Aleksei Michailowitsch s. 16. Detsbr. 1875.

d) Olga Nikolajewna, Suurwürstina, sündinud 30. Augustil 1822. Paulatunud Württembergi kuninga Carl Friedrich Aleksandriga, sünd. 22. Febr. 1823.

e) Surnud Suurwürstina Maria Nikolajewna ja Hertzog Maksimilian Leuchtenbergi lapsed:

1) Maria Maksimilianowna Romanoweska, keiserlik printsess, sünd. 4. Oktob. 1841. Paulatunud 1863 Badeni printsi Wilhelmiaga, sünd. 1829. 2) Nikolai Maksimilianowitsch Romanowski, keiserl. prints, sünd. 23. Juulil 1843. 3) Eugenia Maksimilian. Romanoweska, keis. printses, sünd. 20. Märzil 1845. 4) Eugen Maksimil. Romanow. keis. prints, s. 27. Jan. 1847. 5) Georg Maksimil. Romanowski, keis. prints, s. 17. Febr. 1852.

Sündsa Suurwürsti Michael Pawlowitschi tütar Katarina Michailowna, Suurwürstina, sünd. 16. Aug. 1827; Mecklenburg-Strelitsi hertsogi Georgi lesk.

Paada-pidamise päewad Liwi- ja Gestimaal.

Nääri-kuul: 7. Riias, 3 p. Tartus, suur saksa laat 3 näd. Wörl, lina laat, 3 p. Orgital, 2 p. — 8. ja 9. Walgas, lina laat, 2 p. — 10. Haapsalus, 2 p. — 17. Koluweres, 2 p. — 21. Wolmeris, elaja ja hooste laat, 2 p. — 25. Pernus, lina ja hooste laat, 3 p. Willandis, 3 p. Wolmeris, 6 p. 26. Reblastes, lina laat, 2 p. — 27. Koluweres, 2 p. — Rapla, 3. Reedel pärast Nääri p.

Küünla-kuul: 2. Baltistis, 2 p. Walgas ja Willandis saksa laat, 8 p. Wörl, 1 p. — 4. Tartus lina laat, 2 p. 6. Paides, 2 p. Narwas, 4 p. — 8. Walgas, lina laat, 2 p. — Audru mõisas, reede enne Wastla p. Pihulas, esmaspäew enne Wastla p. — 12. Kuresaare, saksa laat, 10 p. — 15. Willandis, lina laat, 3 p. Wönnus, lina laat 2 p. Riias, hooste ja kauba laat, 8 p. — 18. Jõhvis, 2 p. — 22. Wörl, saksa laat, 8 p. — 25. Wolmeris, lina laat, 5 p. — 26. Kwislo kõrtsi juures, 2 p. — 27. Lemsalis, lina laat, 2 p.

Paastu-kuul: 10. Wast-Narwas, 3 p. — 10., 11. ja 12. Peeterburgi kuberm. Dubuwa kreisi Stragowa luteruse

usu kiriku juures. — 15. ja 16. Koffora mõisas Kallastekülas (Krasnagor) 2 p. — Walgutaa, nelsa päew enne Suurt nelsapäewa. — Keila kiriku juures, esmaspäew pärast 3. pühap. paastus. — Paides esimesel nelsapäewal pärast Pihawõtte püha.

Jüri-kuul: Willandis, 8. pääwal pärast Suurt nelsap. — 10. Wöru linnas lojuste ja kauba laat, 2 p. — 19. Alamustes (Krotusse kõrtsis) lojuste ja kauba laat. — 20. Annias, 2 p. — Palmsemõisas (Gestim.) Witna kõrtsi j., kelnad., nelsap. ja reede pärast Pihawõtet. — Ruhja linno (Hakewert Ruja) 20, 21., lojuste ja kauba laat — 26. 1. Uue-Stepä. — 21. ja 22. Walgas, hooste l. — 23. Wolmershof. — 25. Wana-Saffenhowis. Lehe-kuul: 1. Karilatses (Kärikõrtsis), lojuste ja hooste laat, 2 p. — 9. Rigula laat, Wödsus, Rāpina kihelkonnas — Loodi mõisas, päew pärast Taewaminemise p.

Jaani-kuul: 11. Wönnus, 7 p. — 10. Mustwee alewis (Tshornas), 3 p. — 16. Koluweres, 2 p. — 20. Riias, 3 näd. Wörl, 1 p. Tallinnas, saksa laat, 2 näd. Palmi mõisas (Gestim.), 3 p. — 22. Willandis, 1 p. — 25. Walgas. — 27. Tallinnas, willa laat, 8 p. — 29. Tarwastu mõisas 1 p. — 29. Tartus ja Loodi mõis., 2 p. Heina-kuul: 2. Pernus ja Karksi m., karja laat, 2 p. — 20. Riias, willa laat, 3 p. Pernus, saksa laat, 3 näd. — 26. Wolmeris.

Põikuse-kuul: 1. Kuresaare, Jamma kihelk., Sere mõisas 3 p. — 10. Walgas. Lemsis. — 15. Helmes, 2 p. — 24. Kõsse ja Kõsi mõisas. — 24. Uuemõis. (Willandim.). Kilingi mõisas. — 28. Wöru linnas. — 30. Kantsu mõisas.

Mihkli-kuul: 1. Torki mõisas, Jaama kihelk., Kuresaare. 3 p. — 2. Abja ja Tammiste mõisas, 2 p. — 4. Rāp-pinas 2 p. — 5. Sindis, 2 p. — 6. Taakerberas. — 8. Põlwa ja Rõuge kiriku juures. Tartus, 3 p. — 9. Abseli, Kastiina, Purtniku mõisas. — 10. Patskūlas. Oidre mõisas. Paides, 2 p. Wanas Salatsis ja Suures mõisas (Muhum.). — 10. Sūrgaweres, 2 p. — 13. Perawere m. Uuemõisas (Kõnna-Harjum.), hakkab kolmandamal teisip. Mihkli. — 15. Antsmõisas 2 p. —

14. Haapsalus, 2 p. — 15. Kuresaare ja Põltsamaa, 2 p. Koorte ja Salatsi mõis. — 15., 16. ja 17. Peeterburgi kubermangus Duduwa kreisis Strāgowa luteruse usu kiriku juures. — 16. Kirepi m., 2 p. — 18. Audru mõis. — 20. Wändras, 2 p. Narwas, 3 p. — 21. Sānnas. Wolmaris. Valdistis, 2 p. — Palmi m., Witna kõrtsi j., üks nädal enne Mihkli p. 3 p. — 24. Wijaandis, Wõrus ja Pihulas, 2 p. — 25. Purtneku m., 2 p. — 26. Pernus ja Kuresaare, 2 p. Tallinnas, 3 p. — 29. Tartus, 3 p. Walgaas. Kawanurme laot, Wastfeliina kihelkonnas, 2 p. Rakweres. Keblaste mõisas. Mihkle ja Keila kiriku juures, 3 p. — Jõeletmes, nädal pärast Mihkli p. — Raplas, 1. reedel pärast Mihkli p.

Wina-kuul: 1. Kuresaare, Gaiaste ja Kaarma Suures mõis., 3 p. — 2. Wastse mõis., 2 p. — 4. Kolores, 2 p. Pühajärwe m. Nuustaku laot. Jõhwis, 3 p. — 5. Awinurme m., Lohusu külas, kauba, lojuste ja hooste laot, 2 p. Wõõbsus. — 6. Lutsenifis. Tarwastus, 2 p. — 7. Wõrul, lina laot, 3 p. — 9. Lemsis ja Tali wabrikus. — 10. Kāo ja Mooskatse mõisas, 2 p. Kassinurme m., elaja ja lina laot, 2 p. 11. Laatre mõis. 15. Lustiwere ja Westi. mõisas, 2 p. — Drifu mõisa kõrtsi juures, 2 p. — 16. Wõnnus, 2 p. — 18. Wõniiste ja Sindi mõisas. — 19. Kulina mõis. — 20. Wändras, 2 p. — 22. Nissi mõisas. — 28. Wolmaris, 2 p. — 28. Jõgewa mõisas (Vaišholm), 2 p.

Talwe-kuul: 1. Tartus, lina laot, 2 p. — 10. Mustwee külas, 3 p. Wõrus, 2 p. — 10. Paides, lina laot, 2 p. — 15. Wigalas, (Vānem.) lina laot, 2 p. Woltweldi mõisas. — 20. Walgas, lina laot, 2 p. — 25. Wijaandis ja Wolmeris, lina laot, 2 p.

Jõulu-kuul: 1. Wast-Narwas, 3 p. Alagkiwi mõisas Kabe-kõrtsi juures. — 5. Põraweres, lina laot. — 6. Wõõbsus. — 10. Wõnnus, lina laot, 2 p. Riias jõulu l. funni 10. Nāāri kuul. — 12. Merjamos. — Pernus, 3. Kristuse tule. p., esmasp. ja teisipäew enne Jõulu. — 16. Paides, lina laot, 2 p. — 27. Walgas fassa laot, 10 päewa.

„Mina.“

1. Soome laulupidu.

Wana sõna ütleb: Hea on les hästi largab, wee parem les paigal seisab. Diguse pärast täib see wana sõna heade ja wallatumade laste pihta. Wõi me aga wiimati iga üks ja iga wanaduses lapied pole?

Kuulutati ja kõneldi minewal suwel nii rohkesti Soome laulupidust, wõtsin siis ka oma käest küsida: Kas pean korrald jälle kodunt wälja largama, ja Soome maad waa-tama minema? Wõi kas pean parem paigale jääma ja sel kombel seda „weel paremat“ jagu wanast sõnast walima?

Lugu on aga nii, et kui inimese tahtmine korra hak-tab ühe asja peale käima, siis kaswab himu ja wiimaks ta ei suuda parata, muud kui täidab oma himu, et jälle rahu majasse saaks. Nimelt õeldakse rändamise himu mitmete inimeste ja rahwaste juures nii wägew olewat, et nad ei jassa wasta seista, waid peawad rändama, kui tuju tuleb. Wiimaste sekka pean ka ennast lugema, kuid selle ainfa wahaga: Ma olen aastate jooksul ja raskete harjutuste waral nii kaugele woli oma tahtmistes ja himudes oma kätte saa-nud, et neid tallitada suudan: Lassin siis rändamise himu oma südames õige suureks kaswada ja sütitasin ise meelega weel tuld lõikjuguiste kauniste mõtetega ja kui rändamise päew kätte jõudis, ütlestin tasafeste enesele: See lord jääd koju.

Mis ka wanu inimesi niisugustel pidudel waja? Sil-mad ei jädenda enam nooruse tulewäes. Sõnad uinuta-wad küll kuuljaid aga ei sütita waimustuse leeki põlema. Hambad ja huuled ei suuda sõnu seesuguse heliwäega sün-nitada kui noorel põlwe. Kops ei jõua tuult lõõtsutada, mis heli üle tuhandete kuuljate laiale kannaks. Keele ning healepaelad ei painuta sõnu nii meheliselt, et nad igasse kõrwa kõlba. Ja mis ma sellest palju salgan: Laulupidud pole mitte minu armsamad asjad. Olenenda rahwa seas paljugi laulu kuulnud üfiktute ja hulga suust, aga wäga wähe head laulu, wäetimast laulmisest olen juba täieste ära tüdinunud.

Soome maale aga soowib küll mu jalg. Ja see soom on seda suurem, mida raskem on üle merelähe saada.

Laemasõit on kardetaw, ta ähwardab merehaigust kallale saata sõitjatele ja hukkaminemine on ka hõlbus. Ümber merenurga mööda kuiwa maad minna on waewaline. Aga üks kord peab see teekond tehtud saama, saagu nii wõi nii. Sest ikka ja wanast ajast saadik on inimese rinnus püüd niisuguste inimestega kokku saada ja nende sõnu kuulda, kes hariduses meist tüti ees, ehk ütleme liht mehe kombel: kes meist targemad. Tarkus meelitab inimesi oma ümber nagu tuleleek õhtu ajal kärbsed. Tarkus on pealt näha ilus ja himustaw asi, aga ta põletab ning kõrwetab ka hõlpsaste ühte ja teist, kes edemuses liialt ta ligi lähevad. Olgu inimene paistusega rahul, mis tarkusest wälja läheb, siis on tal ka küllalt. Aga kes hoolib hoiatamisest ehk noomimisest? Kas kärbes hoolib sellest, et ta kärege teda tule juurest eemale peletad? Ehk kas lind hoolib sellest, et ta õõse lennates wasta tuleorni wõret põrkas, mis lambitule ette tõmmatud? Ta lendab uueste wasta wõret, senni kui kaela murrab ja wigaselt ehk furnult alla torni jalale maha langeb.

Soomlaste läes pole aga tarkuse tuli ka weel mitte nii põlewa tule näol, mis kardetaw oleks. Praegu rõõmustawad nad alles tarkuse paistusel ja seal wõime julgeste nende rõõmuft osa wõtta.

2. Sõber.

Kui see Sepa Rein mu waenlase oleks, ma arwan, enne õhtut ma walmis ei saaks oma jutustamisega tema wigadest ja tegudest ja õelusest. Aga nüüd on ta mu sõber, laita teda lausa ei tahta — kuda sa hakkad sõbrameest laima — kiita ka ei tohi ja on ka igaw tegu, ning nii pole siis mul wana auusa Sepa Reinu kohta õiguse pärast midagi wõimalik öelda. Hakkam praegu teda wõõraste inimeste ees kiitma, mis tuleb sellest wälja? Üks terawa keelega mees küsib warsti nurgast: „Kas sa tahad temast omale wäimeest saada, wõi soowid sa teda meile koolmeistriks wõi ehk koguni wallawanemaks, et nii oma lüuad kiitust täis wõtad?“ Wõime tuttamam mees sõnab teisest nurgast: „Kiida aga kiida sõbra, eks tema kiida siin jälle teiste ees.“ No ütlegu nüüd üks õige inimene, kas

niisugused tähendused igaühte sõbrastitusest wersta laugusele eemale ei aja. Inimene ei tohi niisuguse asja peale hästi mõeldagi, seal on pahandused kaelas. Aga olgu peale pahandused. Kui pahandust poleks, ega siis saaks keegi ka rõõmu ja rahu maitsta. Oma kasu ma tõeste taga ei aja, kui ehk ühe kiituse sõna peakingi ütlemas, sest tütar mul mehele minemas pole; kes tüks oleks meelitamine asjata ja koolmeistri ega wallawanema ametit Rein ei soowi: koolmeistriks pole ta õppinud ja seda ametit põlgaks ta wist weel iseäraliste põhjuste pärast. Ma ei julgeta talle nime-tadagi, et temast soowib keegi koolmeistrit saada. Wallawanem on ta juba mõnda aega olnud ning selle ameti hiljuti wabatahtlikult oma läest ära annud. Esmene mees oleks teega waifi, suu sulutud. Aga teine ütles ju ka midagi. Talle ütlen, et ma wastatiimist ei ibalda, õigus saab siiski õiguseks jääma ning Rein on kõigiti tubli mees. Taob randa mis raskus ja tugew on ta ka oma wana ea sees kui karu. Sest pole wiga, et pealagi paljas. Kaelasooned on alles tugewad. Selle pärast ei tudise ka Reinu pea sugugi, waid selle peale ta oma silmad lööb, selle otja ta ka waatab, üks woorus, mis mitte igaühe oma pole.

3. Riid.

„Eks jääme siis seekord peale koju,“ ütles Rein, tu ma enne wiimaseid Suwiste pühi tema juure sepikotto astusin Soome lauluvidule minemise pärast nõuu pidama. „Ega meie ärajäämist ometi keegi ei märka. Kui meie ka oma ette inimesed ja mehed pealegi oleme, kes ühegi ees ei pruugi häbeneda — seal on teisi mehi, kes meist suuremad. Meid ei pane keegi tähele ja meie jääme igal pool teiste selja taga warjule. Minult need tehafe kuningaks, kes peajagu teistest pikemad on.“

Mis sa kadakas seal kärised, ütles kunst, kui kadakas selle üle kaebas, et kunst kõik päikese kiired tema eest ära warjab. Ole rahul, Sepa Rein, meie oleme ikka ja jääme madalaks maakatjaks puruks, teist on küllalt kes oma latwu pilwesse ajowad. Kaebagu kadakas nii palju kui süda kut-

sub, nii pitaas ta ometi ei saa kui kuust. See pole aga mitte kadaka süü, et ta kuuse kõrmas nii wäikene ja hoopis isewärki.

„Eks kadakas ole puu omaist kõhast ka, ehk kaswagu ta ümber tuhat kuuse“, kostis Rein.

Just lausa minu mõte muudkui sinu suust. Kes on kuuse puust luskaid näinud, kuust seks ei kõlba, aga kadakast luskaid näed iga talu laua peal. Ja õllekannud on ka kadakas.

„No meist saaks aga tublid õllekannud, kui meie sesses ammetisse hakkaks“ ütles Rein.

Ja misugused. Meist mõiks tahest peale õllekannude veel mõndagi saada, sest üks kõlbab siia, teine kõlbab sinna ja need suured mehed pole ka veel kõige parema noaga iga tahes westetud.

„Kõik ei kõlba kõigile poole.“

See'p see on. Ja ka kõige targemast mehest mõib teegi veel targem olla.

Ma nägin kord üht jahikoera, kes kõigest wäest nina kitsa pilu wabele litjus, et sealt leiwa korrusest kätte saada. Jahi koerad on ju muidu ometi targad tarkade seas koerte liigis ja oskavad küll wiisakaste enesele ja oma peremees-tele saaki kätte muretseda, aga seda leiwa korrusest see koer kätte ei saanud. Küll seadis ta enese põigiti ja pituti pilu kohta, aga korrusele ei ilmunud. Seal tuleb wana karja frants, ei mõtle sugugi karta, kraapab korra kápaga wipi pilu, juba leiwatükk ongi wäljas, teisel silmapilgul tema suus ja kolmandamal jookseb frants saba liputades jälle oma teed.

Miisugune wähe on koera ja koera tarkuse wahel. Teine ühele jahikoer, läib küti kannul metsas linnu jahil, mõlemad toredust täis, et ei tea kuida kõrwu peawad sandma — wana karja frants oli seekord targem ja sai leiwakorruse oma.

„Sa arwad, et meil ka waja Soome laulupidule minna waatama, kas seal mõni nii rumal on, et ise oma kápaga leiwakorrusest kätte ei saa, et siis meie frantsi kombel mõikime katsuda eest ära nolsata,“ küsis sepp pool pahaselt.

Mis sa arwad, et ma endid nii halwaks pean, et teiste korruseste järele tikume jooksuma? Ma arwan, meie teame

mõlemad, kes me oleme ja teame ka, et alandamine ning kummardamine iga ühe ees ning iga kord mitte meie asi ei ole.

„Mina kummardan hea meelega, aga seks pole waja Soome minna.“

Näe, mis jonni ja nüüd korraga hakkad ajama. Eks ole ikka inimestel wiimaks õigus, et sul wana poisil triuked sees. — Kas mina siis tüfin praegu uisa Soome maale, wõi ei oska mina mitte kummardada ning auupatlik olla, et nii mulle wasta hakkad?

„Ei nob, ma mõtlesin aga nii ühte ja teist peale sinu jutu. Ega ma sinuga sellepärast tülist ei tipu. Aga nende „wanapoisil triuketega“ ära sa mulle teine kord enam tule. Muidu tean ma ka kõlba, kuida jääsed suruwad, kui mõlder üksi westis on.“

„Jätame mõistukõned ja lõpetame lühidelt nii: Meil pole kummagil mõimalik oma leelõukalt lastuda, Soome sõit jääb teiste hooleks, meie teeme endale kodu muusikat. Minu alast kõliseb veel kaunis hästi ja sinu tuulewesti müriseb ka kaunis tubliste, kui aga tuult on. Ühe hoobiga ma küll enam tolli paksusele rauale hauku sisse ei saa ning sina ei tõsta ka ükinda rinnal westikivi serwa ülesse, aga tahe mehe jõul wõime veel ikka mõndagi karutükki teha ja mis üks ei oska, eks teine õpeta. Ühe tembu mõikime wäga hästi ära teha! Kui need nüüd, kes sinna Soome lähewad, tagasi tulewad, siis saab ju seda reisilugu nii kui rabet. Ega siis enne need ei lõpe, kui Soomes uus laulupidu tuleb. Et eks mäleta nüüd, et meil kahel ka suur laulupidu teekond tehtud, ja teelugu alles kirjutamata. Nüüd hulga hulgas mõikime ka oma õnne katsuda, kas meist saab wana päewade sees veel kirjamehi wõi mitte.“

4. Nõu.

Sepp sõnad paniwad minu jahused kõrwatagused huusgama, nii et jahutolm ülesse kerkis, sest ma olin parajaste westist tulnud. Ja jah, ega ta ka nii hull wabest olekski, kui tahe mehe peale katsuksime. Aga siis on hoolega enne waja nõud kofku pidada, et meie kõige ilma ees ennast hääbise

ei saada. Tule sepp homme minu juure westkõsse, siis peame nõuud ära, kaalume ja mõõdame, luda kõik korda ja kombe saab seatud, miks ja mill kumbel me kõik teinud ja teeme, näinud ja näeme, käinud ja käime.

„Zumalaga siis seks korraks,“ hüüdis sepp ja läks. Zumalaga!

„Hm, nii ta kõlbaks. Jah nii ta kõlbaks, minu pärast wähemaste,“ ütles järgmisel päewa sepp mulle tõendades, kui talle oma armamist reisiloo kohta sinna awaldasin: Et esmalt kahetset peatüki peatüki haawal ja päew päewa järele kõik koku armame ja ülestest tähendame, mis meil laulu pidu teekonnal silma juhtunud, ning siis seame mõningase hea õpetuse nende nähtawuste juurde, finni-tame mõne ja h ning n e h ga omalt poolt ja anname kõik trüffi.

„See pole paha nõuu. Sest saab inimestele tululise õpetus. Aga kas nad meie reisilugu ka tähele panewad, kui nüüd ju nii palju wälja tuleb korraka?“

Teeme endid enne tuttawaiks, külap nad siis meid nime pidi teiste hulgast ära tunnawad.

„Tõsi! Wäga tõsi! Dige!“

Reisilool on ka muudugi oma raskused, mis kirjutamist ja jutustamist talistawad, nõnda sama nagu teekonnal enesel raskused ees on. Seal tuleb palju wõbraid asju ja wõbraid inimest waadata ja selitada ning arutada, hea on seal ilka, kui oma inimesed juba tuttawa on. Nõnda wõtame siis kohe iseenda elulood ja juhtumised käsile ja wiime nad wälja waatajate kätte. Nüüd on seks weel aega. Teekonnal pärast enam seda aega pole, ennast palju filitada. Teeme nüüd mis wõime.

„Aga kui meie nüüd endid maailmale hakkame ette seadma, kump meist siis peab jutustama?“ küsis sepp.

Kõige hõlpsam on wist, kui paber ja sulg siin laua peal walmis seisab, kes siis juhtub toas olema ja kellel aega on, eks see jutusta. Segamini minemist ju karta pole, eks üks ütle teisele, mis ta jutustab.

5. Ilmad ja inimesed.

Millest kõnelewad wõerad inimesed üksteisega, kui neil mingi iseäralikku jutu põhja ega hakatust ei ole?

Nad otsiwad kõigiti niisuguse asja, mis kõige tuttamam on mõlemile ning mille kohta selle pärast mõlemad kartmata oma armamisi wõiwad awaldada.

„Kuda ilmad ka teie pool on?“ küsis raudtee wagonis teine mees teise käest, kui igawus teda piinab ja ta juttu tahab wõtta naabri mehega oma kõrwal.

„Eks nad ole ka, nagu Zumal neid annud. Pole tänawu neil wäga wigagi. Esmalt tõutas liig kuiwa anda. Nüüd tuli aga minewal nädalal hea sagar wihma; see nädal sadas iga päew; weel tänagi tulid wihmaga kodunt wälja.“ Wõetakse nüüd wiljapõllud käsile, siis karjaloomad, wiimati naesed, lapsed ja kõik inimesed.

Igal pool kus käime ehk oleme ehk kus midagi pikemat kõneleme, on ilm ja jälle ilm platsis.

Mitvalju on wasta waidlemata tõsi ja kindel, et iga inimene, ka kõige wagamagi, pisut ilmalaps on. Selle pärast ka ilmast niipalju kõnet on. Ei mitte! Siin on ilm oma wihmases ja lumises tähenduses wõetud. Meie tees on sõnal ilm wäga laialine tähendus, nii et hõlpsaste temaga ekelsi armamist wõib sünnitada. Kui mina ilmalaps ütlesin, siis jätin maailma lapse hoopis mõttest eemle ja tahtsin targu tähendada, et ilmad mitte üksi meie juttusid ei juhi, waid ka meie terwet loomu — leha, hinge ning waimu. Paha ilmaga wõib kõige parem inimene paha tuju sisse sattuda ja hea ilmaga on ka kõige õelam inimene natuke järelandlikum ja parem. Nii palju wõib siin küll wasta waidelda, et ilmad ühesse inimesesse rohkem mõjuwad kui teisesse, wanadeesse ühepea enam kui noortesse, aga see mõju on siiski igasse ühesse, kui ka mitte nii märtsalt. Rahju, et sepp praegu siin ei ole, tema annaks meile suure hulga head õpetust ilmade kohta, sest tema isaisa kandis ilmade tegija nime, ning nimest wõime wähemaste nii palju arwata, et ta ilmasid paremate tundis kui mõni muu tolli terwes külas. Sepa isaisa oli poole oma eluaega soldat

olnud, palju maid ja ilmu näinud ning teise poole eluaga oli ta, sest et sõjas wigaselt lastud ning laatsaretis haavaste parandatud, küla karjane. Külap ta viimases teenistuses loomade ülevaatomise korral ka tubliste pilmeid wahiti ja nende käiku kauniste tundis. Sest üsna teenimata ka külasti auunimesid ei anta. Ja kui keegi külas ilmategijaks kutsutud saab, siis on see nimi minu silmas niisama mõjuw kui koolitatud meeste kallas ammeti nimi: tähetundja.

6. M i h k e l.

Misfuguses seltskonnas üks inimene on ülesse kaswanud, selle poole ta läbistiku kõige oma eluaja, olgu see nüüd lühikene või pikk, hoiab. Juhtub siin laias maailmas sagedaste küll ka seda, et üks ehk teine inimene pärastises elus sellest seltskonnast, mille keskel tema häll seisnud täieste lahku lööb. Siis on aga niipalju waja silmas pidada, et sõhardsuse lahulõdmise ees ilka enamiiste suured isearalised elutormid on olnud, tormid mis wägiwaldselt wanu sidemeid lõdmastanud, elupõlised paelad katki tõstunud ning seisuste ja suguwõsade wahed sünnitanud, milledest iga päised sillad enam üle ei ulata. Walusaid kaawu lööb lahkumine küllalt ja sagedaste arwatamise, et surm tema kannul käib. Ja südant lõhestaw peab see haaw olema, mis ema ja isa südamesse tetib, kui poeg ehk tütar, keda nad armastuses maast madalast kannud ja kaswatanud, kui üks ehk teine järsku wanematest nii lahku lööb, et ta neid ei tunnegi, ehk et ta neid ära põlgab ise ülemasfe seisusesse astudes.

Meie maal on sääratsjed hoobid wanemate südamete pihta wäga sagedad. Meist räägitakse ka, aga et neid liig palju, siis ei panda neid ometigi mitte nii wäga tähele. Üks isa, kes oma poega waewaga kaswatab, ütleb juba ette ära: „Eks ma nüüd näe waewa küll selle lapse pärast, las' saab suuremaks, siis ei tunnegi mind enam.“ Kui nii juba löödi ette ära teatase, siis ta pärast muidugi üsna ootmata ei tule. Ja kui ta tuleb, siis on walu selle mõtte tõttu pisut nagu wahendatud: „Ma teadsin, et see nii pidi tulema.“

Iga aastaga kaob üks suur kari noori priskeid mehi

oma wanemate keskest ning oma suguwõsast, teeb ennast wõimalikult wõraks ja püüab ennast wõra rahwa sekka ära peita. See on meie nutulaul, et lood nii on. Sadandeid on meil iga aasta taga nutta. Sadandeid terweid priskeid isamaa poegi! Sadanded haawad on meil kinni siduda, mis wanemate südamesse järele jääwad.

Siin on üks uss, mis meie südant sõõb, mis meie elusoont närrib. Ja arsti rohtu wõle meil. Siin on haaw, kust ühe rahwa weri wälja woolab, senni kui sooned tühjaks jääwad. Meie enda lapsed weristawad meid ära.

Seda kaebdust on Mihkel juba kaunis noorest põlwest saadil kaebanud. Abi pole ta leidnud. Wiimati arwab ta: Kus kellegi abi ei awita, see las' jookseb oma teed, senni kui jalad suundawad.

Nüüd kõneleme siis sellest, kuida Mihkel mitte niisugusele puhule ei saanud, et oma wanematest ja suguwõsast oleks lahkunud. Asi oli see, et mul wäga ilus oli kodu elada ja kaswada, sellepärast ei suutnud mind ükski asi polawernikute või kadakate hulka meelitada. Isa poolt oli mul, kui hakkas järele arwama, kolm õest tädi: Miinast tädi, Maiast tädi ja Maalist tädi. Ema poolt jälle niisamat kolm õest tädi. Annast tädi, Liisast tädi ja jälle Maiast tädi. Isa wits ei ulatanud kunagi minuusse, selle eest muretseswad tädid. Olin ma ka wallatunemate wallatum ja wihastasin ma ka wahest ühte ehk teist tädit surmani. Nii pea kui üks aga mind tabtis nokata, teised seitswad kui müür mu eest. Nii kaswasin kuue tädi jubatusel ja hoolet üles: suureks pikaks poisiks ja olin külas ning kihelkonnas mõnelegi pinnaks silmas.

7. W i i u.

„Laina mulle kannelt, Wanemuine!“ Siin on tarkust waja; siin on laulumõnu waja; siin on mõndaagi waja, mis meie meel ei mõtle, enne kui pilt saab. Paljas pilt pole aga ka weel suurt midagi. Pildist peab maal, maalist kuju, elaw kuju saama. Kui inimene sõnast ine on kabe-kordse kottuseadmise läbi sündinud, nii et ta algul inemine ei tölalas; ning kui ine niipalju kui kuju tähendab; siis

on selge, et inem-ine kujukamat kaju ehl sähärdust kaju ja nägu ja nähtawust tähendab, millest enam kujukamat ega näotamat ep ole. Siin peatüdis peab ka Wiin sähärduseks inemineks ehl inimeseks laswama kōidide filma ees.

Sündimise ajal ega ka kabeffa päewa pärast sündimist ei näinud ma Wiit, ei tea ütelda sest ajast midagi.

Rinna lapse põlwe, mis kunni esimese eluaasta lõpuni kestis, oli Wiin wäga kiskas. Ka armastas ta suure wäega kättega ning jalgadega trampida ja tegi sellega oma emale palju waewa. Uheksamal kuul tuli esimene hammas suhu.

Lopse-eas oli tal hakatuses palju hammastega tegemist. Esimene oli neid waja lasta suhu laswada, see kestis kunni teise eluaasta lõpuni, siis oli Wiin ka juba täi 20 hammast suus. Hammustamine algas täiel jõul. Suu ja hammaste tarwitamise kõrwal hakari ka pea jalgu käärimiseks tarwitama ning keelt rääkimiseks. Neljandast aastast saadik oli Wiin juba päris mänguealine laps. Ja kui ka seitse aastat wana oli, siis oliwad siamaalsed hambad ta juba liig nõrgaks läinud, ta hakkas neid uute wasta wabeta ja wabetuse töö läks nii hästi korda, et pärastised hambad ilmutlemata head ja tugewad said. Ja wäle oli wäikene Wiin ema kae kõrwal jooksmas, kui see suwel külast läbi põllule läks. Ma wist pole veel õõlnud, et Wiin isa koolmeister ning Wiin ema seega koolmeisteri naene oli. Mõlemad elaswad külast wist eemal koolimajas ja kui suwel põõutõõd käsi oliwad, siis pidiwad nad läbi küla tänawa läima, sest kooli põõlud oliwad teine pool küla metsa sees. See tee koolimajast põõlule oli Wiin wististe esimene pikem käik ning seda wahet oli tal ka järgmistel aastatel ühte lugu joosta. Kui Wiin ema veel elaks, ma annaksin tema kaele suund, selle eest, et ta Wiit nii sagesdaste seda wahet koolitua ja põõu wabel last kää. Sest on Wiinule ja mitmele muule palju kasu tulnud. Esimese nooruse aastad, mis meie seitsemendast umbes neljatoistkümmene aastani tütarlaste juures arwame, — poisilapsed tarwitawad veel paar aastat rohkem, enne kui sest east wälja saawad, — saidwad koolipingil hooliga ära tarwita-

tud. Wiin isa ei tunnud mitte nalja, seda tean ma omaist käest. Aga seda ma küll ei tohi uisapäisa õõlda ja tõendada, kas ta oma tütre wasta ka nii wali oli. Seda wõin aga küll õõlda, et ma mõnikord Wiin peale wäga wihane olin ja teda oma rehtnu peale oleksin nuhelnud, kui ma mitte wana koolmeistrit koguni liialt poleks kartnud — nii wallatu ja kiskas oli Wiin oma kooliaastatel. Ilus filmägu oli tal küll, aga ilus ruskas oli tal ka. Ei ta hoolinud palju keelust ega käsust, mis teiste koolilaste suust tuli ja ruskaid tarwitas ta paremate kui mõni pois ja meil oliwad mõnel ometi isegi head ruskad. Wiin oli aga koolmeistri tütar ja sai suuremast hulgast kütalastest meelitatud ning hellitatud. Mina seda küll ei teinud, sest ma ei sallinud teda.

Pärast neitsi ea sees, mis umbes 14 kunni 16 aastaga algab ja siis lõpeb kui naesepõlw algab, ehl kui elutäiuse ning eluwalimuse ajal wahet teeme, siis ulatab neitsi põlw umbes 20. aastani, — sellel kõige ilusamal ajal ei saanud mu filmad Wiit mitte palju näha, sest minu tee käis teisiti kui temal.

8. Mihkel ja Wiin.

Rebasest räägitakse järgmine jut: Rebane polnud veel itaigi lõwi näinud. Esimest korda lõwiga wastastiku juhtudes oli tal hirm nii suur, et pidi surema. Teine kord ta lõi küll veel wärisema, aga kartus oli wähem. Kolmandal korral ajal julgus juba lähemale minna ja lõnelema hakata.

Mihkel polnud küll mitte rebane ning Wiin ka mitte lõwi, aga see, mis seal rebase julguse puudusest kõneldakse, see on just nii, kui käits ta Mihkli kohta. Häbi on seda tunnistada, aga õigus peab õigusele jääma. Teisel mehel oleksiwad ehl just needamad päewad kätte tulnud, kui ta nii hästi wärwisiid ja wärwide tähendust oleks teadnud ja tundnud. Wärwide teadmine on veel kõrmas asi ja ma julgen otse tunnistada, et ma wärwidest wähe ehl ei midagi olen lugenud, aga see tundmus, mis wärwid inimese nerwides aratawad, see mõjub palju ja tal on majatõrgune tähendus inimese elus. Juba härjastki, selle nerwid ometi tõeste mitte üleliialt hellad ja tundlikud pole, teame ja oleme lugenud, kuida punased rätikud teda hirmsale

mihale ärritawad, saadik ei pea siis inimese õrnad nerwid mitte ärritatud saama.

Punane wärw teeb mulle alati tõdina nerwideesse. Ta mõjub wäga filma mõrtnaha peale, siit tõdistab ta nägemisenermi ja nägemisenerw paneb kõik teised tundmuse nerwid tõdinaesse. Inimese tahtmine ei jõe sõhårduses nerwide olekus ka mitte puutumata, waid ta saab wäga elawalt liisuma pandud. On punase wärwi kiired ühest inimesest wõi loomast wõi asjast tulnud, mis nägijal juba enne wastumeelt, siis tõuseb sagedaste paha meel rinnus ülesse, kas wab mihale ja awaldab ennast kas tõrjujas sõnas ehk teos. Ümberpööratud on lood, kui näituseks üks armas naistsugu inimene punases riides meestsugu inimesele läheneb. Seal kaswarad nerwide tõdina sunnil kõiksugused igatsused ja ihaldused majatõrguselt mehe rindu: ta oidab ja loidab sundmuste määsul, hoiab inimestest eemale, ringutab käsa ja waikib. Meel on ärdas, tolt tahtmise wasta — surm suuksutab poisist.

Riisugusid ärritawaid tundmust wõib inimene wististe ka muidu saada, aga punane tulutse wärw on kõige ägedam neid sünnitama.

Seda ütlen mina Sepsa Rein, aga mitte, nagu mõni arwab, Mõldri Mihkel. See terwe peatükk, kus Mihklit ja Witust kõne, on minu hooletis Mihklit enesest kõnelda jäänud. Ja ma täidan Mihkli soowi suure hea meelelega ning tahan siin palju tarkust wälja laotada inimestele õpetuseks ning enesele meele jahutuseks.

See tähendatud punane wärw on ka Mihklile palju tustka teinud ning selle pärast on ta minu hooletis selle peatüki oma eluloost annud. Ja kui ma õigust pean tunnis, tama, siis olen ise ka punaste palgede ning weel punasemate huulte pärast palju oma nooremas eas kannatanud. Seda ütlen neile noorematele troostiks, kes just parajaste padalis on. Ka diendan ma sellega neid eksliis armamist, mille tõttu üks wana pois kõikidest tundmustest tühi ja kõikidest palawikudest paljas olla. Ilma hooplemiseta wõin öelda, et palju rohkem oma noores eas olen kannatanud kui mõni praegune haljasnoff. D, meie olime muiste ka

poisid! Jooksi me kas wõi seinast läbi riisuguse kirju põlle järele. Praegused poisid on wabest meie wanade wasta oisefui wihmaussid siisalikude wasta. Remad roomawad nii tase, tase ja katsuwad ju hulga maa pealt oma terawa ninaga ette, kas ka rahakott tüdrukul waruks walmis on; pole neil nerwisid, pole neil werd. Meie ajal hüüti küll nerwisid pudusoonedeks ja wähesed wanemad inimesed teadstwad ka sedagi nime, noorematel oliwad nad nime ja näo poolest hoopis tundmata. Aga teo poolest, ehei! Hoopis teine inimese tõug elas siis. Elawad, kräbedad, tulised oliwad nad. Polnud seal aega ega arupidamist. Lase Juhan, peremehe sõõk ja priitoit! Müüd nad nii aeglased, aelewad ja mõtlewad. Aga mis nad paraku mõtlewad? On see ka mõtlemine, kui üks termed nädalid ümber medeleb, ei saa ega saa asjaga joonele. See pole kellegi mõtlemine.

No aga, mis ma neid nooremaid ka nii wäga noomin. Eks igaüks tunne oma asja kõige paremaste. Nae praegusel ajal on ju ka see rahakott nii lutsariks pükki seatud. Tema see seda eluwankrit jubib. Rammonat, mees midagi ei maks. Selle pärast peab siis ka koblama kápuga, kas tüdrukul rahakott kõrwos, muidu waja kotsja hobuse pea teise talusse pöörata. Kandke, lapsukesed, oma toormat, kandke pika meeleaga. Punane wärw pole mitte ükski wärw. Punane wärw oli meie wanade wärw.

Wanadega on aga wana aeg möödas. Uus aega uued lombed, uued mõtted, uued nerwid, uued wärwid. Teie nooremad, teie wärw pole mitte punane waid ta on roheline. Roheline on teie wärw. Ärritatud meel nõuab lahutust. Ikka ei jõua inimene ärritatud meelel elada. Rahu on ülem kui ärritus. Roheline wärw on rahusünnitaja. Roheline wärw lahutab ärritatud meelt. Kui mingi asi sind pahandanud, siis mine toast wälja halja metsa alla, ehk waata läbi akna õue rohelise puu otsa, küll näed, tust lahkeb, meel läheb lahkeks. Selle pärast kiidame uut aega, kus eluhoonetel suuremad aknad tehakse, nii et rohelist puud ja rohelist pöesad, muru ja rohumaa oma abutawa karmaga kõige lewade, juwe ning sügise aja rahus-

terwitusti afnast wõiwad siise hüüda. Selle pärast ka suwitel ajal wähem riidu abielu ja ühes koos elama rahwa keskel. Talwel pole rahule manitsejat wärwi meie ärritatud nerwisid surumas, inimene on kohe hoopis kufesarnasem. Oli kord aeg, kus ka Möldri Mikhliil ning Sepa Reinul waja oli rohelist wuid ja rohelist murumaad suurema hoolega silma wõtta. Sest punane tahtis liiga teha, roheline pidi waigistama. Punane armastab mõistusteta, lõkendawalt ja loitwalt kui tuli, roheline loodab, et takistused kaowad ning ootab paremaid aegu.

Ja kui weel sinise juure wõtame, siis wõime wärwidest wõru teha ja wõru otsad ulatawad jälle kofku. Punane ärritab esmalt, siis waigistas roheline üleliigset ärritust ja püüdis rahu majasse jaata, sinine annab rahule kindlust; sinine kinnitab meelt. Nii on sinine see wärw, mis punase ja rohelse wärwi kõdina ära waigistab ja lõpetuse kõige ärritusele teeb. Ta on usu wärw. — Kui ma esmalt ütlesin, et punane wärw meie wanade päralt on, siis mõtlesin ma oma nooruse peale. Jah sel ajal oli ta küll minu armsam ja Mikhli armsam niisamati. Ring nüüd täidan Mikhli tahtmist ja kõnelen kord temast ja Wiist.

Mikhel ja Wiu seisawad selle peatüti otsas üksteise kõrwas nagu oleksiwad nad mees ja naene wõi pruut ja peig. Mina küsin, mis õigusega? No aga Mikhel soowib sedawiisi, jäägu nad siis peale, aga ühe tähenduse pean ma ometi tegema ja see on see, et Mikhliil ja Wiul j u g u g i õ i g u s t pole nii koos seista. Kui mina Mikhli e m a oleksin, siis kutsuksin ma ta kohe siit paigast ära, ning ma tean kindlaste, et Wiu isa sedasama teeks. Ma t e a n seda sellest, sest et see kord juba nii sündis. Nad oliwad mõlemad kiriku teel kofku juhtunud, seal lahutati neid. Edespidi käis Wiu ees ja Mikhel kõmpis taga järel. Ja nüüd olge lapsed wagu si ja wanad pange tähele, sest nüüd alles algab jutt. Nüüd saate alles kuulda, kuida kõik oli ja tuli ja sündis, mis suur õnnetus seal juhtus ja kuida kõik filmad nutu pisaraid täis oliwad:

9. Wanemad.

Sepp kutsuti praegu ära hoost rautama ühe mehele, kellel wäga rutt näis taga olewat. Ega temast wist nii pea jälle jutumeest ei saa. Pean katsuma, kuida temata korda saan. Ta on weel paar tähendust maha jätanud, mis wististe minu ja Wiu eluloo tarwis oliwad määratud, ma panen nad siia ülesse. Wõõra wara on mõõra wara, teda peab kaduma minemise eest enam hoidma, kui oma wara. Esmene tähendus käib nõnda:

„Kas oled lumefaju ajal afna all istunud ja waadanud, kuida pilwist langejad lumelibemed hoonete wabel keerlemad? Just kuhu tuule hoog juhtub puhuma, sinna on nende käik; kord ülesse, kord alla, kord lõuna, kord põhja, kord homiku kord õhtu poole; pole neil tuge ega wäge paigal seista ja oma tahtmist ning ette seatud raja mõõda sõbile jõuda. Jah, wõtte kõik tuuled ära, külap siis lumelibemefesed maha oskawad sadada. Nõnda on inimesed, nõnda rahwas ja rahwad.“

Mill kombel kallid Sepa Rein seda tähendust oma jutustamises tahtis tarwitada, seda ei saa hõlpsaste teine kolmas ära määrata, sest meie Sepa Reinu mõtted käiwad mõnikord wäga imelikult ringi ja tulewad wiimaks selle asja kohta wälja, mis keegi poleks ette wõinud ära arvata.

Teine tähendus annab natuke aimata, kuhu tarbeks ta neid tahtnud tarwitada. Ta kõlab nii: „Paks tamme rahn pendib wihma käes, saadid siis mitte isa armastaw süda lapse walupisarate all.“ Lugu oli lühidelt nii meie wanematega ja nende kohta sepa tähendused wist käiwad:

Kaks talu seisawad külas wastakute. Teine neist on mõetingu weerel, teine all madalikus. Suur küla tänaw käib mõlemi wahelt läbi. All talust wahtiswad sagedaste neli wäikest filma õuemärama wahelt üle tänawa ülewolt talu õue ning seal oliwad kaks filma wasta wahtimas. All talus oli kaks poisist, ülewalt tülutene nugispea tüdruk, terane ja wirt nagu wärten.

Poisid oliwad mõlemad tüdrukust wanemad ja saadeti mõnda korda ka asja ajama, nagu talu kohas jalajooksjaid ikka waja on.

„Kas Juku kodu?“ küsis tiiskene hääl üle altvere talu ukse, kui poisikest mitte wärawas mõnda aega näha polnud.

„Ei ole praegu kodu. Tule Else räägi mulle senni juttu, kui ta koju tuleb!“ wastas talu perenaese mabe heal.

„Mistal ta tuleb koju? Mul on igaw,“ helises jälle tiiskene keel.

„Dota ifka, oota külap ta tuleb pea. Tule istu siia mu kõrwa, ma otsin sulle kapiist midagi, siis läheb aeg hoopisamaste mööda,“ trööstis perenaene ja tahtis kapi kallale minna, aga Elsekene oli liig hädaline. Juba ta jooksis aida juure; juba atawärawasse; waatas üle mulgu heinamaale ja silmas tagasi tulles reheoluse wärawa alt sisse, kas oma mängusõpru mitte kufagilt ei leiaks.

„Ei ole ühti! Kodune eit kästis kobe tulla. Ma ei tohi oodata, teise pere eit! Kui Juku koju tuleb, siis tulgu ta otse Atsiga meile. Eit andis mulle midagi head.“

Weel meelitas teise pere eit Elsele oma juure, aga see oli juba üle tänawa. Ei kuulnudki kutsumise healt.

Else ei olnud aga mitte üksi ülewalt talus, waid seal oli weel teine tüdrukene, Maret; aga Maret oli alati haiglane ja ei suutnud kunagi elawa Elsega koos hüpata ja joosta.

Else läks altverest koju tagasi; astus taha lambri; mõttis tooli ja tõi selle abil kapi otsast ühe saiafringli alla, mis ta homiku ema käest oli saanud ja nüüd Jukuga tahtis jagada.

Tal oli aga enesel parajaste saiasõdmise himu ja ei läbenud Juku tagasi tulekut oodata. Maret juhtus just toas olema ning sai sel kombel ühe jao fringlit omale, suurem osa kadus lühikese ajaga wäikese Else terawate hammaste alla.

Wiimast suutäit pikemalt süües ning raasufest suus weel keelega pöörates, et saia magu kauemalt subu jääks, tuli ka juba Juku karates.

„Juba otsas!“ hüüdis Else talle wasta.

„Mis on otsas?“ küsis Juku ja wahtis terawaste Else suund, mis weel käis.

„See on otsas, mis ma praegu sõin.“

„Kuule sa oled saia sõõnud ja minu ilma jätnud,“ kiskis Juku esmalt elawalt, ta oli Else ligi astunud ja Else

suust saia lehtu nuusutanud; „ja minu ilma jätnud,“ tordas kaunis nuktalt ja ju woolaswad pisarad üle poisile palede.

Nüüd jõudis ka neljas mestamees, wäikene paks, pikaldane Ats weeredes üle ukse turpa.

„Kas Else jälle tõi Jukut, et ta tõnnib?“ nende tase- tasteräägitud sõnadega astus praegu tulnud pois Maret juure.

„Ei tõõnud. Aga saiafringli ta tõi enne ära, kui Juku siia sai,“ wastas Maret.

„Ära sellepärast nuta, Juku! kui sa sina oleksid saanud, mina oleksin ifka ilma jäänud. Ega Else oleks mulle saia andnud?“ pööras pois küsides wäikese plika poole, kes ifegi ei teadnud, kas ta pidi Juhaniaga ühes nutma wõi tema üle naerma.

„Küll oleksin annud sulle saia, kui sa aga kodu oleksid olnud,“ oli Else wastus.

„No siis nuta aga Juku peale, minu eest ka,“ ütles nüüd Ats Jukule.

10. Mihkel ja Wiu.

Rantamise tööga sain parajaste walmis. Tõttasin õige hoolega, et kellegil waja poleks minu pärast kuu oodata. Mina ise ei sallin kuu ootamist, ei poes ei kõrtsis, ei mõisas ei kufagil, sellepärast ei soowi ma ka, et keegi minu järele peab kuu wahtima. Mund kui sõõma laualt, sealt ma ei tõuse enne kui lusika käest panen. See on nõnda minu wana seadus. Seal mõib oodata mu järele, kes tahab, kes ei tahab, mõib ära minna. Kuid sellega ma ei ole mitte üsna lausa rahul, et see Mihkel mu nüüd siia tema oma lugu pani kirjutama, parem meie oleksime selle laulu pidu teekonna mõinud wiisakalt ette reasse seada. Sealt oleks ometigi midagi mõinud õppida. Mul ilusad tähendused ja üks kiri ka, need olekswad mõinud sisse tulla.

Aga kus mu lumekibemete tähendus on jäänud? Selle ma mõtlin ju esmalt kaasa ja jätsin siia Mihkli laua peale. Ära kadunud! Eest on kahju. Ma tahtsin lumekibemete waral nii ilusaste ära seletada ja reisilooesse ülesse panna, kuida laulupeol üks taktikepp ja üks ainus heal, mis laulujuhataja andis, tõi selle põhjatuma hulga lauljaid ühte wiisi, kofku kõlawalt ja ühel mõõdul helisema pani, nagu

hüüats üks ainus suur orel, kus üks eest mängib ja teine tagast tuult annab. Siis pidi veel üks õpetus lisaks tulema, kuida eksitajad tuleksid rahwa pead wõitwad segaseks ajada, nõndasamati nagu tuul lumefibemeid keerutab, aga raskus ajab lumefibemed wiimati ometi maha maa peale ja nagu see raskus lumefibemete oma tuum on, nõnda saawad ka inimesed ja rahwad, kui nad iseennast, see on oma tuume mitte ära ei salga, kui nad oma usku ei jäta, usk on ühe rahwa raskus, wiimati ikka sinna, kuhu usk neid juhatab. Nad saawad oma ammu ette ära määratud kindlale sihile, ning ei kao mitte ära. —

Veel üks teine tähendus oli mul, mis ka Tartlastele tahisn pisut ninatubakat anda —

„Ah kuule, Seva Rein, ära vane pahaks, arwastin, et kauemaks ära jääd ja enne jutu lõpetust enam tagasi ei tulegi, sellespärast panin su „tähendused“, mis sa laua peale olid unustanud, kirja ülesse“ — nii ütles mulle siin Mikkel üle õla.

So, noh hea küll siis. Ma praegu kurtisin, et mu tähendused kaduma läinud. No kuida sa nad siis ülesse pannid ja kuhu kohta?

„Ma seadisin nad sinna peatükki, kus Wiin ja oma wanematest kõnelesin; ju nad ikka nende kohta käiswad.“

Eksitus, päris lausa eksitus; Tartu reissloo kohta nad käiswad; olen ju ise siin seletanud.

„Hm, siis oli mu poolt küll eksitus. Kartsin seda ka ju ette ära, sest sinu mõted käiswad wabel sekka nii pikalt ja laialt, et sa isegi wist ei tea, kus nende ots wõi hakanus ja kuhu kohta nad wiimati oma rändamise teel wälja tulewad, kas wilja wäljale wõi rahamaaske.“

Sellel, mis sa praegu kohmad, näib nagu oleks pilkamine hais juures, aga sõbra mehega ei maksa pureleda. See ju see wana paha maailma wiis on, et sõber sõpra wõib nuhtluseta pilgata ja kõigiti kiusata ning narrida. Karutequmid, mis ükski wõõras ei julgeks teha, teeb sõber sulle hābenemata, sest ta on ju sõber. Sõber sõimab sind, petab sind, warastab su järealt ja jääb nuhtluseta, sest ta on sõber. Sina oled mu tähendused hoopis

wõltsil kohal tarwitanud, oled mu jutu mõnule sellega palju kahju saanud, segad mind siis pealegi oma wabandustega, mis ometigi midagi hāaks ei tee — mina pean aga sulle ikka veel lahket naerulist nagu näitama. See polnud kellegi rumal mees, kes ütles: „Hoidku mind Jumal mu sõprade eest, waenlastest jaan ise jagu.“ Ma annan sinule, Mikkel, kõik hea meelele andeks, kui sa nüüd mind rahule jätad, ja kõik, mis ma siia ülesse kirjutan, sinu ja minu kasuks ning Wiin rõõmuks trütki paned. — Sul pole waja mulle just parema õla peale, kulla Mikkel, koputada, näed, et siin käes on sulg! Pahem õla tunneb just niisama hästi su wopsusid. Mine nüüd!

Kuida nüüd lood oleks, kui ma ka kord sõbramehe poolest Mikkele ühe karutembu ära teeksin? Tema tellis mind, et ma tema ja ta Wiin lood kõik ilusaste ära jutustaks, kuida see oli ja kuida see tuli ja kuida see sündis ja mis suur õnnetus seal juhtus ja kuida kõik filmad nutu pisaraid täis olisid!

Hm, hm, hm! Hm, hm, hm! ja veel kord hm, hm, hm! Kui ma nüüd lugu pisut muundaksin! Tema kõneleb ikka: Mina ja mina ja mina. Mina tegin, mina nägin, mina olin, mina ütlesin. Kas mina kirjutan siis nüüd ka, mis mina nägin ja kus mina käisin. Eks me ole sõbrad mehed, mis tarwis mina lähen tema juttu kirjutama, eks ma wõi oma juttu just niisamati kirjutada?

Waat, sedawiisi oli see lugu: Kaldaro külas, mis praegu Tapa raudteest katksummend wersta õhtu pool seisab ning mis Grenzsteini uue kaardi peal mitte leida pole, sest et tal uus nimi, olisid juba enne minu mälestust katk kuue päewa kohta ja üks kuue päewa koht. Kaks neist seiswad wastakute üle tee, üks mää all, teine poolest jaadit mää weerul, poolest jaadit mää peal. Esimesi hüüti alpereks ehk ka allmää taluks ehk kõige uuema nimega Alme talupereks; teine oli ülewalt pere ehk pealmää talu ehk kõige uuema nimega Pealme talupere; ja see kolmas oli meie talu. Kolme talu peale oli kuus last olemas. Igas peres kaks last, ikka üks oma ja üks kaswandit. Kuida need kolm kaswanditu siia kolme peresse olisid sattus

nud, seda mina ka enam nii ei mäleta, aga kuulu järele see oli nii, et üks lüks ise soldatiks, naene suri kurvastuie ja igatsuse kätte, hulk lapsi jäiwad järele; kolm neist, kaks tütar ja üks poeg saiwad kolme peresse ära jagatud. Els wõeti Pealme peresse Maretile mängiliseks appi, Aisti pandi Juku kõrwa Alme talusse ja meie talusse toodi isale selfiks wäitene Anni. Minu isa oli sel ajal ka alles wäitene poisil põngerjas. Aastatega kaswasiwad lapsed suureks inimeseks ja wiimati peeti kolmes peres ühe korraga kolmed pulmad. Pealme pererahwal oli kabeFordne wäimewaff walmistada, sest kaks tütar läksiwad korraga mehele. See polnud ferge, aga pidi toimetud saama. Minu isa wõttis Mareti omale ning minu mälestuses elasiwad nad nii õnneliku abielu, kui ma seda oma lihaseist wanematest aga kunagi wõisin soowida. Mul oli aga ka armas emafene. See mõistis nii isa tahtmist oma tahtmisega ühendada, et mitte waidlemiski nende wahel ette ei tulnud. Mu ema oli lapse põlwes wäga haiglane olnud, aga minu mälestuses oli ta õige terve, senni kui wiimaks surm oma haiguse saatis. Oh oleks tema kauemalt elanud, mõnigi rumal tegu oleks minust tegemata jäänud noores eas. Aga isa suri enne, ema taga järele, mina olin alles noor ja teost ning arust nõrk, seal läks mõndagi wiltu, mis nüüd küll kahetseda wõib, aga mis muuta enam ei suuda.

Selsamal puhul, kui minu isa Pealme Mareti wõttis, sai Pealme Els Alme Aistiga paari laulatatud ning nemad jäiwad ka esmalt Alme koha peale. Pärast aga wõttis Ais ehk Hans nagu ta ristitud nimi on, omale wallakooli reistri koha, mis sel ajal alles asutati, ning jättis Alme koha oma wanemate hoolde, kes alles mõlemad elasiwad. Hansust sai tubli koolmeister, seda wõin ma tunnistada, sest et ise tema juures koolis olen käinud. Aga natukene wali wits oli tal. Selle eest aga, mis mu silmad alles siis ära nägiwad, kui ju ammugi leerist lahti olin, imeilus tütar Wiinu Alme kaswandit Juhani wõttis minu isa kasuõe Anna. Ära ja sai tülitse ootamise järele Pealme koha oma kätte. Mõikel on siis Juhani ja Anna poeg. Tema on muidu

õigiti mees oma täies olekus, aga sest oli kahju, et seal Pealmele niipalju naesterahwast toos elas. Kui ma õiete mälestan, siis korjas neid sinna aastate jookjul ligi pool tosinat kofku ja lõik oliwad tädid, aga kust nad lõik tuliwad, seda ma ei teadnud enne ega mäleta nüüdki, ehk küll Mõikel mulle mõnda torda nende suguseltsid on ära seletanud. Olgu peale, mis meie nullist mulda enam läheme pöörama, niipalju on selge, et meie Mõikliga pool teed sugulased oleme ja pool teed ka jälle mitte ei ole. Wastakute taludes kaswamine ülesse ja üsna wõõrad pole me kunagi olnud. Sest ajast, kui mina mäletama hakkasin, oleme ikka tuttawad olnud ja sõbrad ka weel peale kauba.

Meie wäraw wiis niisamati küla tänawasse nagu Pealme pere wäraw ja kui korli perenaene oma Wiinga mõõda tänawat põllule läks, siis ei olnud mul mitte raske, seda kas üle ehk läbi õue wärawa näha ja ma ei lastnud neid ka torda waatamata mõõda minema. Waatamine polnud ju mitte raske. Ja mul oli iga kord hea meel, kui nad meist mõõda läksiwad. Suwel sündis see wäga tihti ja sest oli mu meel kõige suwe rõõmus. Ma olin juba mõnda aega nii, et rõõmust mõistisin magu tunda. Suwe aeg ei kestnud aga kuigi kaua. Talw on palju pikem, ja et talwel kooli perenaene Els mitte oma tütre Wiinga meie talust mõõda ei käinud, siis tuli mul kord nii mõte, et parem oleks, kui alati suwi kestaks, ehk et Wiinu siin kufagil lähemal elaks. Nii olin juba paari talwet mõelnud ja suwet kaks teraselt üle wärawa wahtinud, kolmandal, wõi oli see neljandal, ma nii selgeste ei mäleta, — ütles isa mulle: „Mis sa seisad norikus kõige talwe ja wahid kõige suwe üle wärawa seda kooli-Wiinu taga. Kui sa mees oled siis mine kofu ta ära.“

Sähardusi sõnu polnud ma isa suust enne kunagi kuulnud ja kofmise peale, kooli-Wiinu kofmise peale — ei selle peale polnud ma wististe mitte mõelnud. Kuda pidin ma julgema kofja minna? Ma polnud weel millalgi ühe tütarlapse hingega sõna niisugusist asjust rääkinud. Kuda ma nüüd järsku wõisin kofja minna? Sest päewast saadik,

fus isa mulle nii ütles, olin ma koguni armetu ja wäeti. Ei ma julgenud enam kellegiga kõnelda, ei kellegi silma waadata. Nagu oleksin ma mõne dala teo ära teinud, wõi tabaksin midagi paha lähema aja sees ära teha ning kardaksin, et see inimeste ees awalikuks saab — niisugune kartuse, hirmu ja häbi joon oli mul näol ja rinnus. Mitte üksi isa ja ema eest ei hābenenud ma, ka iga wõõra ees, isegi enda sulase ning küla karjatse ees lõin ma silmad maha, nagu teakswad nemadki mu ülekohu tegu ja naerakswad mind. Enne olin ma sagedaste Pealme talus käinud Mikhlii waatamas. Nüüd käisin ennemaste wersta maad ümber küla, kui et ma Pealme wārawast oleksin mööda läinud. Ja ometigi polnud meie Mikhliga mitte ühte halba sõna wahetanud. Kõnimisest üleüldse polnud meil kahel millalgi juttu ja Wiin kõnimisest alles õige sugugi mitte.

„Mis me oma Reinuga ometi peame peale hakkama,“ kuulsin ma ühel õhtul ema isa käest sängis küsiwat; ta on ära nõitunud?”

„See ta küll näib olewat. Mina ei saa temast ka aru. Arwasin esmalt, et ehk poisil on ka ju naese wõtmise nõuud peas keerlemas. Ta näis ikka üle aja seda kooli-Wiint nii miilustama. Ütleksin korra talle ka ju, et ta ometi mees oleks ja kōsja lähets, kui king sealt poolt pigistab. Aga sest ajast saadit pois weel halbim oma olemises.“ Nii wastas mu isa ja õnneks oli ta nii unine, et selle peale magama jäi.

Mull käis külm ja palaw üle ihu seda lühikest arutamist kuuldes. Kõigil õöl ei saanud ma silma kinni ja enne ega pärast ei mäleta ma enam, et mull nii wiletjat õõd oleks olnud kui seeford. Enne hābenenist ma ainult päew ajal, nüüd tundsin, kuda õõselgi mu silmad alla waotswad, nagu waataks keegi mu otsa. Wiimaks arwasin ma isegi, et ma ära nõitunud olen. Nõidumist polnud meie peres minu noorel põlwel nii raske mitte uskuda, sest mu isa oli ilmadetegija nime all weel pärast surma mõnda aega kuulus ning ta olla ka, nii kõnelewad weel praegu külas wanad naesed ja usuwad seda, nõidumist osanud.

Hea küll, mina uskusin sel pubul ka, et keegi on mind ära nõidunud ja olin wāga õnnetu.

Suwi südamel ühel ilusal pühapäisel päewal ütles ema mulle:

„Boeg, läheme kooli Hantsu waatama. Ta olla wāga raskesti kondiwalus maas.“

Ma polnud oma kooliajast saadit enam jalaga koolile saanud. See kutsmine ema suust wõõrastas mind. Aga ma olin wiimasel ajal nii kõik mõtlemissed ja arwamised kõrwale jätanud ja wataratõimist polnud ma ülepea kunagi oma wanemate, ei isa ega ema wasta õppinud, nii panin sõnalausumata pühapäewa kuue selga ning ümmarguse wilkūbara pāhe ja sammustu ema taga nagu tema wari koolimaja poole. Wida lähemalle meie koolimaja juurde jõudmise. seda aramaks läks mo meel. Ma astusin tase malt, nii et ema minust hea tüki teed ette jõudis. Koolimaja ees ootas ta mind ja küsis naerates: „Kas wāstsid ära?“

„Ei wāstnud, aga ma jāin niisama waatama.“

„Lähme siis nüüd sisse.“

Astusime sisse. Ema ikka ees, mina tasakeste taga järele. Ses toas polnud kedagi inimest. Tühjad kooli-pingid seistwad seinte ääres üheteise otsas hunnikus. Meie sisse astumist polnud ka wist ükski kuulnud, sest keegi ei tulnud meie wasta. Ema astus mõne sammu kesket tuba ja katsus kõhatada. See ei läinud mitte hästi forda. Dotasime pisut aega. Nüüd käskis ema mind ukse uueste lahti teha ja tugewaste kinni panna. Ma tōirtsin käsku. Aga wist ei lūffanud ma ka nüüdki ust mitte küllalt kõwaste kinni, et pauku oleks kaugemalle kuulda olnud, sest meid jāāti uueste ootama. Ema astus jälle mõne sammu koolimeistri kambri ukse poole. Tee peal tuli talle koolitoa abju alt kirju kass wasta nurudes ja saba sorus. Ema kummardas ja paitas seda looma:

„Sa hea loom! kas hiirefid pūūad ka?“ küsis ema kaunis kuuldawa healega. Kõigiti ei läinud see küsimine mitte kassit kōhta, waid yidi koolimeistri pererahwale kuulutama, et küllalised eestoas ootawad.

Kas wastas: kurnäuu! ning ajas saba weel enam püsti. Koolmeisteri trasti ei kuulnud muud kui seina kellatikkumist.

"Kas nad ei peaks sugugi kodu olema?" küsis ema, ma ei tea kas minu wõi oma käest. Wastust ei saanud ta aga minu teada kummagi käest. Nüüd tegi ema nagu oleks tal midagi surku läinud: Ta koristas õige walgust ja astus seal juures weel paar sammu koolmeisteri kambri ukse lähemale. Siin ootas ta weel raasukese aega, siis wõttis ta ettewaatlikult ukse sanga pihku ja surus triikli pöidla alla. See oli lingiga uks. Pikkamest tegi ta ukse lahti.

"Kes seal on?" kuulsin ma eemalt laugelt koolmeistrit küsiwat.

"Eks mina Geva Anna see ole," wastas ema siise astudes. "Tulin sind kooli Hans ka woatama."

"Kas seal weel kedagi on eestois? Pane ole hea inime, see uks sinu! Ma kardan wäga tuult," ütles koolmeister.

Wist oli ta sängis enese ümber ning suu wälja poole pööranud; sest hääli kõlas nüüd hoopis walgumalt ja ligemal kui enne.

Kõlas juba esimesel küsimisel koolmeisteri hääli wali mu kõrwas, nüüd sundis ta mind juba paar sammu tagasi astuma ning wälise ukse linki peusse wõtma. Mul oli nii wilets tundmus rinnus, nagu oleksin ma alles koolis õppimas ja oleksin mõnda rumalat tegu teinud ning kui hakkaks koolmeisteri kepp praegu mu seljas tantsuma. Eht see tundmus polegi weel nii wilets kui minul, sel pubul. Ma olin kui kurgategija, kes praegu wargile tulnud ja nüüd tuleb peremees, kelle wara külge ma oma käe pannud parajaste peale ja näeb mind. Sel silmapilgul wastas ema koolmeisteri küsimuse peale:

"Mu poeg tuli ka ligi. Tule ligemale, Mein!"

Nüüd pidin siis lõwikoopasse astuma.

Miks ma siis koolmeistrit nii kartan? Ta oli ju ka minu enese endine koolmeister, ja "kooli Hans," nagu küla wanemad inimesed teda kutsusiwad, polnud sugugi kurja mehe kirjas. Ennemaste räägiti külas temast ühte ja teist naljatempu, mis ta teinud ja kooliajast mäletasin ka, et

ta sagedaste nalja heitis. Sest ma aru ei saanud, ega püüdnudki aru saada, miks ma seeford nii suurt hirmu täis olin. Ma ei mõtelnud ega arwanud oma meeles üle pea midagi, waid ma olin aga aral, kartlikul olekul, nii et hing kippus sinni jääma. Kui ema mu ligemale tultus, seal lais palaw joon mul üle selja ning kurgus ajas mind ühte lugu neelama. Mul polnud küll midagi neelata, aga siiski käiswad neelud peal.

Ma astusin üle läwe. Seda ma ei tea, kas teretasin ka wõi mitte siise astudes.

"Kas tulete mind matma?" küsis koolmeister woodist ja nägu oli tal pool wiltu, ma ei tea kas naerul wõi nutul. Ma ei julgenud palju ta peale waadata.

"Miks me siis matma tuleme? Ega sa weel ometi surema ei hakka?" wastas minu ema ja istus leeniga järile.

"Palju ka enam ei puudu. See walu tapab mu. Oh, küll on üks inimene wilets; ta pole kui ta haigeks jääb ja sureb mitte sedagi wäart, mis üks loom. Üks wana lamma, kui ta lõpeb, tast feedetakse ometi seepi, aga üks wana koolmeister? Ma kardan, ka ussid ei soowi mu liha. Wõib ka sapine küll olla. Need lapsed sünnitawad mul sagedaste sappi. — Kui ma sest walust peaseks, ma utstaksin weel wiis aastat lapsi, ehk ma küll nädalati wabatahtlikult ennast nendega ei waewaks. Kus see ema ja Wiitu ka jääwad. Laskiwad juba hommiku wara kirikusse. Wõtku —".

11. Gepp ja mina.

Gepp kutsuti ära. Ega tema kedagi ei lasse oodata. Nüüd jäi tal peatutt poolele. Mina ei tohi seal midagi täiendada, oma tööd segama ta kedagi ei sall. Sõbrad küll oleme, aga siiski täib igaüks oma rada. Muidu mõiks arwata, et sõbra sõna mõjub ja sõbrasse ja sõber püüab sõbra tahtmist teha: Meie wahel seda sarnast pole olnud: Iga ühel on oma pea, oma süda, oma tahtmine. Aga ma arwan, mina annaks mitmes tüüis järele, kui tema mitte nii raudne poleks. Rauatöö see teeb inimese südame mõnes asjas ka raudseks. Seda on minu sõbrast awalikult näha. Enne poisikese põlmes oli ta nii pehme

südamega, kartlik, arg, häbelik ja mõnes tähtis imelik — nüüd sest ajast, kus ta naestekiuste eluaja töötas rauda taguda, on ta ka tõeste raudsüdame saanud.

Jah need endised ajad olivad küll rõõmsad ja kumwad ühtlasi — praegused on ainult rõõmsad, aga mõnikord siiski soowits nagu neid endisi noorepõlwe aegu tagasi.

Kuis ei uiskanud ja ilutsenud mu süda, kui Wiit nägin. See oli üks armas aeg. — Siis ajas wana koolmeister oma kondiwalus mu koolilase koerapiitsaga tagasi. Ma nutsin terve pühapäewa pärast lõune ja õö. Siis korjasin ma krimpud frampud kotti ja läksin ära külast ja wallast. Ei olnud mul enam seal pidamist. — Wõõras paigas, wõõra inimeste seas jahtus süda, jahenes kurbdus ja nüüd kiidan oma tuulemesket: Kui selle tiimad tubliste käiwad, nii et wõlwa wabiseb ja mõlemad kiwid müriwad: Siis pistan käed tasku ja naeran. See on ometi üks abielu, mis need kaks kiwi peawad. Üks müriseb siin weelgi seinas teine seal; kofku nad kunagi ei saa, aga rõõmsad on nad siiski ja kui hea tuul on, siis hüppawad nii, et kas kolinal trepist alla. Mis minulgi paremat waja on? Nüüd olen mina mõlder ja jahwatan, kiwid keerlegu. Oleks mu noore põlwe tahtmised läide läinud, siis oleks see, mis nad targalt armastuseks nimetawad, mõlder olnud ja jahwatanud ja mina oleksin pidanud ühes nurgas ning mu abikaas teises nurgas mürijema ja itka ja itka mürijema. — Ja aga kaua on see küll kestnud, enne kui nii mõistliku mõtte kätte sain. Wõi olgu see mõte ka mõne meelest mõistmata, nob minugi pärast, mind on ta jälle jalule aidanud ja kaineks meheks teinud. Mitte kui oleks ma wahel ajal joodik olnud, ei seda küll mitte. Aga armastuse paelus olin ma hoopis wangis ja see tegi mu joobnuks. Sell ajal kui ma oma fraamid kofku korjasin ja ära läksin, olin küll wihane sepa peale. Ma arwasin kindlaste, et tema edespidi Wiitu kõrwas õnne saab maitsema — aga näe kuida lood nüüd: Praegu on meie külas kaks wana poissti perepidajad ja üks wana tüdruk, üks pealmel, üks Alamel, üks Sepal, kofit kolm oleme omast kohast õige õnnelikud.

„Dota, oota, Mikkel! Kui kangel sa ju oled? Minul jäi esmalt peatükk poolele.“

Seda ma nägin. et olid friipsu sõna taha teinud — aga mis sinna parata. Ega seegi töö tobiinud seni seista kui sina seiwikojas olid. Mina tuln tuppa ja panin ju firja et kofit kolm: sina ja Wiit ja mina, nõnda ütelda poisimehed oleme ja seda peab ju maailm minu arust kõige pealt teadma, kui endid ülepea korra temale hakkasime tutwustama.

„So, so! Aga ega sa seda ei kõnelenud, et ma seekord koolmeisteri juurest ära jooksin, kui ema kosjaasjust hakkas juttu tegema ja koolmeister nii kurjaks sai?“

„Ei, sest ma isegi siamaani midagi selget ei teadnud. Pole sa ju missalgi oma lugu sest kandist laiemalt ära jutustanud.“

Mis sa räägid? Kas meil ka weel midagi saladust teine teise eest on? No olgu kuida on. Kui ma seda sõlme eht laiemalt ja sügawamalt pole harutama hakanud, siis on see selle pärast, et see üks peatükk on, millest ma iga tahes mitte heal meelele ei kõnele. — Aga ära page sin ma seekord küll toast. Sest ema hakkas imelikke jutte minu ja Wiitu kohta ajama. Koolitoota usse peal tuli mulle üks tuttav mees wasta, seda wist sina seekord koolile oma asju olid ajama läkitanud. Kuida tema kästi käinud, seda tead ise. Mina pööra sin koolitoota juurest ruttu koplisse ja pärast tuln mõõda wälja äärt külasse tagasi ja jelle tee peal juhtus mulle midagi, mis nii tähtsusetu wälja poole, mis aga minu ühe wäga raskestest mõjusest. Ma mõtlesin käies üht ja teist. Ka Wiit tuli mulle meele ja ema sõnad. Tee peal oli üks sirelipõõsas ja sellel olivad weel mõned õied külles, eht küll kewade õiguse pärast juba tüli aega mõõda oli. Mis ma nende õitega pidin tegema? Juba eemalt paistiwad nad mulle silma.

Ma otsin õige, kas leian ühe „õnne“ oma abielu peale.

Sirutasin juba eemolt läe wälja ossa murdma. Päikene paistis nii soojalt ja armsalt ja õied säwendasiwad mitme karwaliselt. „Eks is“ kuulen oma eest maast. Nõel uss maas! Nii pole ma küll kunagi ebmatanud, kui sel korral selle tühja nõelu üst pärast oma jalge ees. Ma fargasin tagasi ja kondid olivad mul pärast ehmatust kofit kanged.

Just saba peale olin selle tühja loomale astunud. Ta ei saanud mulle küll midagi paha teha — aga mu õnne otsimine — mu abielu — Wiin, kõiit jäiwad sinna paika. Pärast ma nutsin. Aga kui ema, kes enne mind loolist oli koju jõudnud, mulle nukral meelel jutustas: „Kooli Hans“ olnud koguni pahas tujus, kõnelema minu isaisa ilmategemisest ja hulgukestest ja ei tea mis weel, ning et minust ja Wiinust paari ei võida saada, seal olin üsna rahuline.

Sina olid sellesama päewa õöse külast ära täinud.

Mina läksin paari nädala pärast ka, nagu sa ju tead, Kalda sepa juure. Sest sel ajal oli sepalööts ja tulewurin wäga mu meele pärast. Wiinul oli ju igal suwel enne punane fleit. See punane fleit tahtis mult mu mõistuse rõõwida ja kui ma ei eksi, ühelt teiselt ka — ääsi punane tuluse, see andis mulle mu mõistuse jälle tagasi. Dõldatse, armastus olla kui tuluse! Õm, tulufesel suurem wägi hoopis, seda nägin omast käest selgeste ära.

Ja Wiin, mis tal wiga on sest, et wanamees teda meile kummagile ei soowinud?

„Ega tal wiga ole küll kedagi. Tal on ka wististe ühe naese kohta liig meheline waim. Üks tark naesterahwas. Aga wanamehe süü see ju üksi pole, et Wiin wanaks tüdrukuts jäi.“

Pole, pole! Aga see on kergem öelda. Wiimati on ju, kui süüist ülepea kõneleme, meil kõigil kolmel süüd. Sina läksid ära, soowisid tüdrukut mulle; mina läksin ära, soowisin sulle. Tulime tagasi ja soowisime ikka sõnalausumata teda teine teisele. Wiin waatas ise ka lord ühe lord teise peale, ei teadnud isegi keda pidi mõtma. Nii oleme wanaks saanud mina oma ääsi ääres, sinna weelki mürinal ja Wiinut õnnistawad külanaised, et ta nende tütreid luiduma ja õmblema õpetab ning waesematel tütarlastel weimewakka täidab.

„Nii ta on.“

A. Soone.

Dr. Elias Põnnrot †. Wana ja elatanud aulik on rahu leidnud. Soome wanem mees, kuulsam selle wenasmaa poeg lahkus ülemasse rahuriiki minnes siit maa pealt 7. Märtsil 1884. Sähärdusi mehi ei nuteta taga

ütsikult, siin ja seal üks sugulane ja sõber: terwe maa leinab, kannab kurbdust oma kadunud wenna, oma kadunud poja pärast. Terwe Soome maa lõunast põhjani ning läänest idasewani oli üks leina koda. Isa lohkus isamaalt, lapsed pidiwad kurbastama. Aga seda isa oli Jumal armu all lastnud oma maapealse töö truuste ja laialisel mõdul õpetada. Ta ei lahkunud enneaegu, ega ootamata. Wana ja elatanud, pani ta enese wäsimusest puhkama. Ta ei jätanud oma lasti, see on oma isamaad mitte päranduseta. Pärandus pole ka mitte igapäine, mammon, mis iga waras warastab ning iga rõõwel rõõwib. Sellest waimust, mis Jumal laulikule oli armul kinkinud, on ta pisut oma omaestele pärandada jätanud kirjades, mis ta kirjutanud. Kui see õnneks on antud, siis mõib juba üks ainus töö mehe mälestust mitme põlwele kinnitada. Elias Põnnrot on palju tööd teinud kirja põllul ja muidu — surmatunnini oli ta agar toimetuses — kõiit mõib ära kustutatud ja hääwitatud saada, üks töö, üks nimi jäägu ja Põnnroti nimi jääb ka; see töö on „**Kalewala**“ nime all Põnnrotile auu ning tänu, Soome rahwale aga ühe kauni wana põlwe mälestuse toonud, millesse Soomlased kui ühte peeglisest mõiwad waadata. „Kalewala“ näitab Soomlastele lihtsal, kui ka luuletlikul näul wana tugewat Soome rahwa tüwi ja silemist tuuma. Kui Soomlased oma olemiku teritatud silmal ja teadmise teel tahawad tunda saada, siis peawad nad „Kalewast“ esmalt enda minewiku uurima. Põnnrot on neile tulewaseks teekäiguks kauni kaasawara kofku pannud. Hingagu ta põrm rahus haura sees!

Nikolai Alekxandrowitsh, Suurwürlst Trooni pärja. 6. Mai kuul 1884 oli terwel Wene riigil rõõmu pidu. Nikolai Alekxandrowitsh, Suurwürlst Troonipärja sai sel päewal kui oma 16. sünnipäewa täis ealisteks tunnistatud. Meie Tseitslased palwetasime kõikide teiste Wene riigi kodanikkudega sel üli wäga tähtsal päewal Kõige Wägewama trooni ees, et Tema mõistust, wäge ja terwist annaks noorele Suurwürlstile tema kõrgete wanemate rõõ-

muks ning suure riigi kasuks, selle troonipärijaks ta Rõige Wägewamalt poolt seatud.

Maamatulaegas.

Inimene õpib niikaua kui ta elab. Aga tahtmine peab tal õppimiseks, ning koolmeister õpetajaks olema. Koolmeistril on mitmesarnased. Enne wanaaeste polnud veel ühtegi palgatud koolmeistrit ja inimesed õppisid siiski, seal olivad noorematel wanemad juhatajaks ja töd õpetas igaühte. Pärast kui mitmed õppimises lohakaks olivad laanud, tuli wäeteenistus noomijaks juure, nüüd sigines wanaõna: Küll ilm õpetab, wafkanahk noomib. Ei see veel aidanud, veel oli wähe õpetust. Usutati koolid laastele ja agarad sulemehed paniwad ane ning terasfuled krabisema, et õpetus raamatute waral üleüldiseks saaks. Ja seda peab küll igamees wasta tõrkumata tunnistama: odawamat ja armsamat koolmeistrit ei ole kui üks hea raamat. Ühe rahwa raamatu ehk kirjawara on kui üks puu, mis head õpetab pahast lahutama, mille wiljast aga mitte pole keelatud süüa, waid siin on just kass: sa pead sööma. Rahwa oma sees juurdeleb see puu, üffitud mehed on tema harijad ning kui nende harijate seas ka palju hooletumaid ning kõlbmataid on, siis seisawad puujuured ometigi lootuse järele hea maa sees — ega terwe rahwas ometi mitte nii wilts ja hooletu pole kui üks ja teine üffit inimene — ning nii kasvab see õpepuu kaunis nägusalt ja kannab wilja iga aasta. Rõik wili pole küll mitte hea, aga mõndagi head on ikka leida. Iga mees, kes selle puu küllest nopib, peab ettewaatlikult walima. Kalendri-trükkijal on juba mõnda aastat kaunis suur raamatulaegas olemas. Sinna püüab ta jõudu mõõda ikka enam ja enam häid, kasulisi raamatuid siise muretseda ning pakub neid ka oma sõpradele õpetuseks. Neid soovitatse heast südamest, wõtku sõbrad neid ka hea meelele wasta, ja mis pea asi, tarwitatagu kasuga ja rõõmuga. Järgmised raamatud on iseäranis igale raamatu sõbrale soovitada:

1. E. H. Niggoli Wene keele lugemise raamat

I jagu ilmus aatel 1883. Wene. Eesti sõnastifuga, nüüd on II jagu ka ilmunud ja toob Eesti keeli lugemisetüdid Wene keelde ümberpanemiseks; selle kõrwas on jällegi rikas sõnaraamat, mis ka omaette kui Eesti. Wene sõnastif igast raamatupoest saada on. Rõõmuga saawad fooli õpetajad ning õpilased terwe raamatu ilmunist teretama, neile oli ta juba ammu oodatud, — aga ka neil, kellelt teenistus ning eluford Wene keele tundmist nõuab ehk kes muidu hea meelel ennast riigi keelega tutvustawad, saab hea meel olema, et nüüd omale tubli sõnaraamatu muretseda wõiwad.

— 2. Meie ajalooürija J. Jungi sulest on Väti Hindriku Viimaa kroonika täieste neljas jaos ilmunud ning terwele raamatule on selle endise aja maakaart juure lisatud. Hoolega tehtud hea raamat kõigile tõffe meelega inimestele, kes meie maa ajalugu tahawad tundma õppida. Tagasiwaade ajalooesse annab aru praeguse aja nähtumus, tesse, õpetab efiwanemaid auustama ennast ja kaasinimesi tundma. See raamat hulgab kui fuld praeguste Tallinnas ja mujal walmistatud tõlgete kõrwal mis suure õhinaga wõõrale eba ja häbitirjandusele meie rahwa seas jüngrit forjavad. Väti Hindriku kroonikat ei ole wiistiiste mitte waja majaseintel wälja farjuda nagu üht printsi Waldemari jne., tema soowitab ennast ise. Siin nimetame ka selle sama kirjaniku „Rõdumaalt“ mis täielikult 9 jaos ilmunud ning meie kirjanduse parem wili on. — 3. Selle sama mehe sulest on ilmunas Viimaa Wene walitsuse alla faamifist keisri Peeter I ajal, tähelepanemise wäärt jutustus mitmes andes. 3 annet on ilmunud. — 4. Martin Luteruse elulugu. 210 lbf. hulga pilidega Kirjutanud J. Jung. Kellel auutundmist selle wägewa usumehe wasta südames on, see argu jätku nimetatud raamatud omale mitte muretsmata. Ta on päris Rõdu raamat, kasulik noortele ja wanadele, kõigile ka meele pärast ning armas. Meie usuparandaja wõitlused ning töd on seal elawalt ja mõnufalt kirjeidatud ning iga ristiinimene wõib sealt palju head õppida. — 5. Weihe weeloobi ja kalafaswataja. Kolmekümnenelja fujuga. J. Tülf.

See raamat on tubli juhi põllumeestele ning nimelt neile, kes himuga ja hoolega oma maapinda harivad ja kellel sest rõõm on, kui maapind lõpsakalt oma andi annab. Ta annab õpetust, kuida heinamaid võib niisutada ning kuiwaks lasta, juhatab põllumehele kõik tööd arusaadawalt kätte, mis niisugusel heinamaa parandusel ette võtta tulewad; annab märku mullatundmisest, mis heinamaaks kõlbab ning weest, mis niisutamiseks kõlbuline; õpetab kraawisid, tam-
misid, tiikisid jne. walmistama ja näitab lõpetuseks, kuida heinamaa niisutuse kõrwal ka kalatiikisid võib asutada.

Ajakiri „Meelejahutaja“

tuleb Jaanuarist 1885 jälle välja tulema, nüüd aga iga nädal üks kord.

Tellimise hind on:

Tartus 2 rubla (poolest aastast 1 r.)

postiga 2 rub. 60 kop. (p. a. 1 r. 35 f.) aastast.

Meie oleme tublide kaastööliste eest muret pidanud ning lubame Eesti rahwale odawa hinna eest üht võimalikult head kirja kätte muretseda. „Meelejahutaja“ siis saab niimoodi walitama ja arendatama, kudas see just meie Eesti perekondse elu kohta kõlbaw ja kasulik on. Selle ajakirja 1885 a. esimeses numbris saawad meie eesmärgid ja püüdmised pikemalt ära seletatud. — Meie palume, et meie ettewõtmisest agaraste osa wõetud ja seeläbi meie raske töö Eesti rahwa kasuks tuetatud saaks. Rahakirjad ja muud saadetused palume saata

Tartusse H. Laakmanni trükitolija.